

Universitetet 1, Kungshuset

Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Schaktningsövervakning 2023
Sebastian Boström & Gertie Ericsson

Titel: Universitetet 1, Kungshuset
Författare: Sebastian Boström & Gertie Ericsson
Kulturmiljörapport: 2024:7

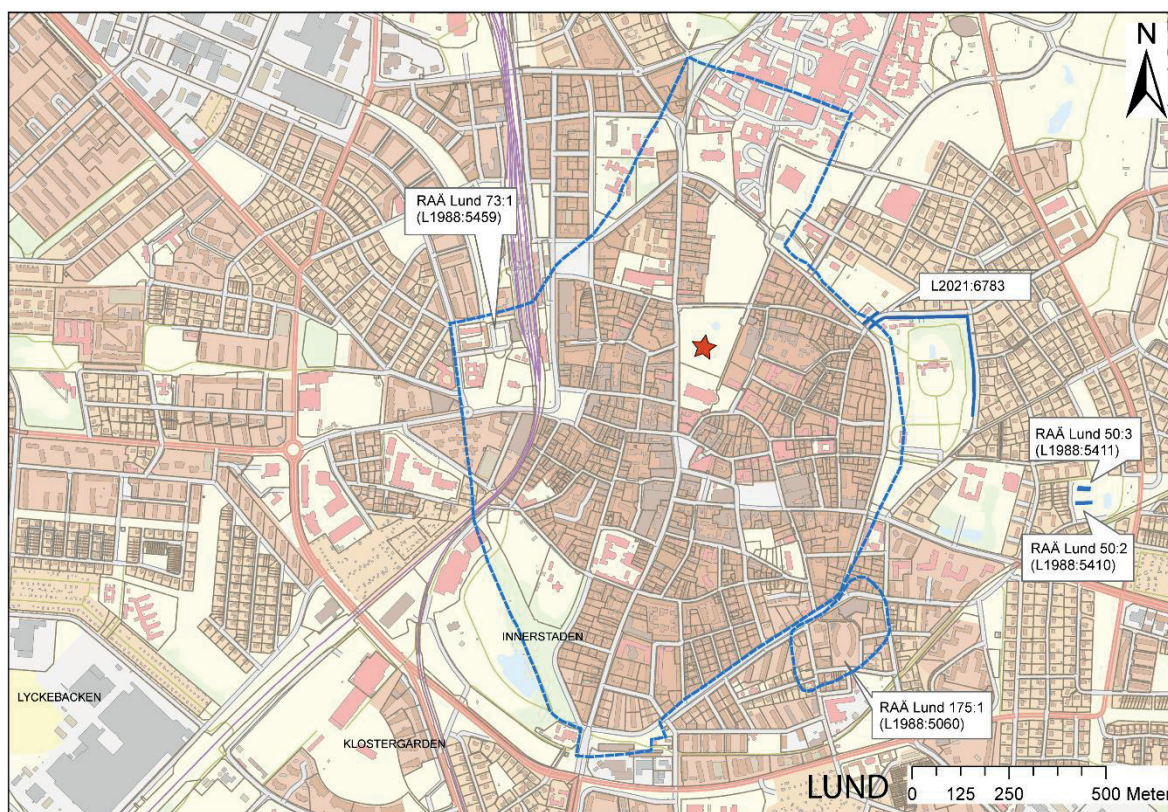
Omslagsbild: Kungshuset efter renoveringen. Från öst..
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	2
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	6
Grundmur.....	11
Fynd.....	13
Kulturlagerstatus.....	13
Förslag på fortsatta åtgärder	14
Administrativa och tekniska uppgifter	15
Källor och litteratur.....	16
Internetreferenser	17
Övriga källor.....	17
Bilagor.....	18
Bilaga 1. Plan och sektionsritningar	19
Bilaga 2. Kontextlista	28
Bilaga 3. Fyndlista	32
Bilaga 4. Makrofossilanalys	33
Bilaga 5. 14C analys.....	37

Sammanfattning

- I samband med Statens fastighetsverks renovering av Kungshuset, kv Universitetet 1 i Lund har Kulturens arkeologer utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst dnr:431-18375-2020, Kulturens projektnummer: A_2020_0097).
- Schaktningsövervakningen syftade till att övervaka de ingrepp som utfördes i fornlämning L1988:5459, RAÄ Lund 73:1 vid dränering, fiberdragning och byte av spolbrunnar omkring Kungshuset.
- Kungshuset uppfördes år 1584 och är beläget i centrala Lund, på platsen för Lundagård som fram till reformationen ingick i ärkebiskopens residens.
- I samband med schaktningsarbetet dokumenterades en kulturlagermäktighet av omkring 2 m.
- Påträffade äldre arkeologiska kontexter utgjordes, bland annat av brukningslager som kunde kopplas till ärkebiskopens apelgård, rasing av Lundagård samt nedgrävningar från uppförandet av Kungshuset, eller en äldre bebyggelse.
- Schaktningen längs med byggnadens fasader gav också en unik möjlighet att dokumentera Kungshusets grundmurar. Avvikelse i grundmurens konstruktion talar för att delar av muren skulle kunna vara äldre än Kungshuset. Möjligt är att den norra muren från Lundagård återanvändes vid uppförandet av Kungshuset.

Figur 1. Platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna inom Lunds medeltida stad, fornlämnings L1988:5459,

Inledning

I samband med schaktningsarbeten inom fastigheten Universitetet 1 i Lund har Kulturens arkeologer utfört en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning enligt länsstyrelsens beslut (Lst dnr:431-18375-2020, Kulturens projektnummer: A_2020_0097). Markarbetena utfördes som ett led i Statens Fastighetsverks renovering av Kungshuset och i syftet att anlägga ny dränering längst byggnadens västra kortsida och norra långsida, nedläggning av fiber, samt att byta spolbrunnar intill byggnadens sydöstra och nordöstra hörn.

Fornlämningssmiljö

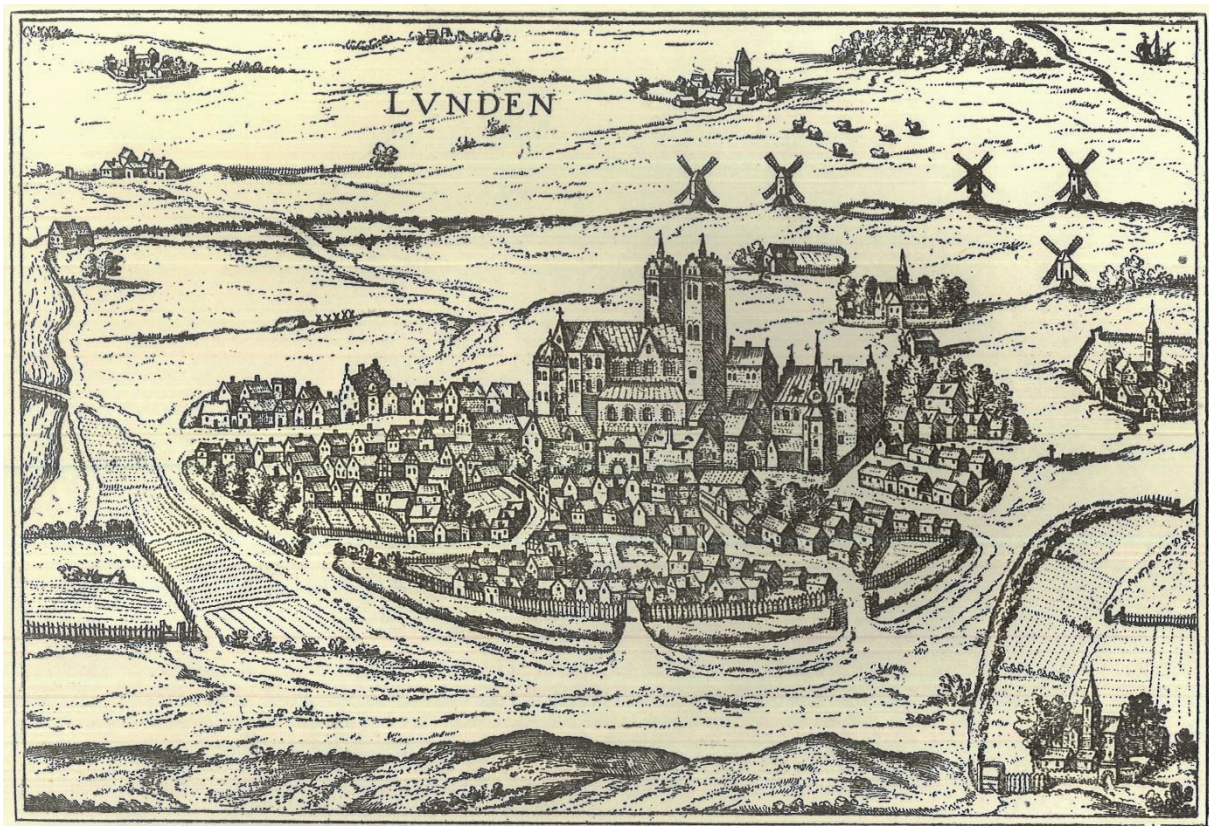
Kungshuset är centralt beläget i området för Lunds medeltida stad (L1988:5459/RAÄ Lund 73:1), strax norr om Domkyrkan, i den norra delen av parken Lundagård. Idag gränsar parken i väster till Kyrkogatan som utlades år 1702, medan gränsen under medeltiden gick mot Sankt Nicolaus kyrka och kyrkogård (Bevaringskommittén 1983: 12; Andrén 1984). Norr om parken och Kungshuset ligger idag kv Universitetet 1 och 2, som innefattar Universitetsplatsen, Universitetshuset, Palestra et Odeum och

Archaeologicum. I öster gränsar Lundagård mot Sandgatan som är av medeltida ursprung. Söder om Lundagård ligger Domkyrkoområdet.

Under medeltiden ingick undersökningsområdet i Lundagård, en slags borg omgärdad av murar, funktionsbyggnader och ärkebiskopens fruktträdgård. Borgen uppfördes under 1000-talet och fungerade så som bostad för ärkebiskopen fram till reformationen då den ersattes av Kungshuset. Lundagård är förlagt på en lerplata och delvis på en sluttning. Med hjälp av mätningar av lermoränen har den ursprungliga topografin för platsen kunnat återskapas och i området för Lundagård sluttar marken inte bara söderut men även från väster till öster (Andrén et al, 1995). Platsens betydelse återspeglas i dess placering. På platån bildade Lundagård, tillsammans med domkyrkan en sammanhållen enhet som visuellt dominerade den medeltida staden. Den topografisk placeringen är typisk för många medeltida institutioner, där kyrkor, slott och borgar placeras på högre mark, väl synliga platser. Detta blir särskilt påtagligt med tanke på att omgärdande torg och gatumark låg 1–2 m lägre än idag (Eriksdotter 1994). Områdets betydelse lever även kvar i ett kopparstick över Lund från slutet av 1500-talet. På bilden är Domkyrkan och Kungshuset oproportionerligt stora, vilket speglar ett medeltida värdeperspektiv och deras särskilda betydelse vid tiden (figur 2).

Kungshuset uppfördes under perioden 1578 – 1584 som residens åt kung Fredrik II. Byggnaden kallas även Lundagårdshuset efter dess placering inom tomten för det medeltida ärkebiskopliga residenset "Lundagård". När Kungshuset uppfördes var Lundagård sedan reformationen i kronans ägo som residens åt länsmannen för Lundagårds län. År 1655 kom Kungshuset i privat ägo och benämns år 1669 som Per Winstrups gård. Vid reduktionen år 1679 tillföll byggnaden svenska kronan och slutligen donerades den till universitetet år 1688 (André & Högstedt 1990: 16; Andrén et al, 1995: 6; Thomasson 2002: 1). Kungshuset har sedan dess haft olika benämningar som ofta kopplats till byggnads funktion. Under 1700-talet används benämningen "Lundegård" och under 1800-talet både "Nya Carolinska Academin" och "Academin". Vid slutet av 1800-talet och början av 1900-talet kallades byggnaden "biblioteket". Byggnaden har byggnadsminnesmärkets två gånger, år 1935 och 1966, och förvaltas idag av Statens Fastighetsverk (www.sfv.se). Från 1700-talet har området runt Kungshuset disponerats som allmän park.

Inom fastigheten finns inga andra bevarade byggnader från medeltiden, därtill är också den enda samtida avbildningen av Lundagård ett sigill från omkring 1500-talet (Holmberg 1977). Den ringa kunskap vi har rörande Lundagård baseras istället på ett fåtal skriftliga källor och enstaka iakttagelser gjorda i samband arkeologiska undersökningar (se nedan). Från reformationen år 1536 finns däremot en rad olika skriftliga källor rörande Lundagård, vilka kan belysa byggnadens utseende. Inventarier över alla varor som fanns på Lundagård och hushållsräkenskaper från perioden 1536–1535 ger inblick i olika förvaringsutrymmen och rum. Utifrån de skriftliga källorna kan minst två olika byggnader kopplas till Lundagård och från räkenskaper från slutet av 1500-talet och början av 1600-talet finns uppgifter om flertal byggnader som "borgstugan", "den stora stugan", "den stora ladan" och "det gamla huset" (Andrén et al, 1995).

Figur 2. Kopparstick över Lund från 1580-talet. Centralt i stadsbilden syns Lundagård. Kulturens LB-arkiv.

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Områdets långa historia som park har medfört att de ingrepp och arkeologiska undersökningar som utförts i området har varit begränsade. Tidigare arkeologiska iakttagelser som gjorts i området för Lundagård berör ekonomi och bostadsdelar som ingått i ärkebiskopsresidens daterat till början av 1100-talet, men där har även gjorts iakttagelser av byggnadslämningar som dateras till biskopsresidenset från 1060-talet. Den södra muren och den södra porten från ärkebiskopsresidenset har påträffats vid undersökningar år 1974, 2001, 2008 och 2014 (Balic & Gardelin 2002; Karlsson 2008; Ericsson & Guldåker 2015). Ett torn som lär ha legat i det sydvästra hörnet av egendomen påträffades vid en undersökning 2008 (Karlsson 2008). I väster har tegelmurar endast påträffats vid två tillfällen. Murarna kunde inte dateras och är i ett annat utförande än övriga murar, därav har de istället tolkats utgöra resterna av en byggnad som legat i den västra delen av området (Andrén et al, 1995). År 2008 undersöktes ett flertal schakt i Processionsgången inför trädplantering. Lergolv och syllstensrader påträffades från två olika byggnader och under syllstensraden påträffades lämningar från en tredje, äldre byggnad (Karlsson 2008). I den östra delen av området påträffades år 2001 en tegelbyggnad som iakttagits vid ett antal tidigare ingrepp år 1955, 1963 och 1979 (Balic & Gardelin 2002). Byggnaden har tolkats som en salsbyggnad för representation och administration, men också som det första stora stenhuset som omnämns i husesynen från år 1602 (Blomqvist 1951; Nielsen 1980). År 1996 påträffades

även en mur som tolkats som den västra väggen i ärkebiskopens bostad (Gardelin et al, 1997) och i nordöst en stenkällare och resterna av flera syllburna hus år 1955. Slutligen har också den östra muren och den östra porten påträffats där Alгатans förlängning möter Sandgatan år 1908, 1955, 1973 och 1998 (Rönn 1998).

Figur 3. Rekonstruktion av Lundagård med byggnadslämningar påträffade vid tidigare arkeologiska insatser (Ericsson & Gardelin 2016).

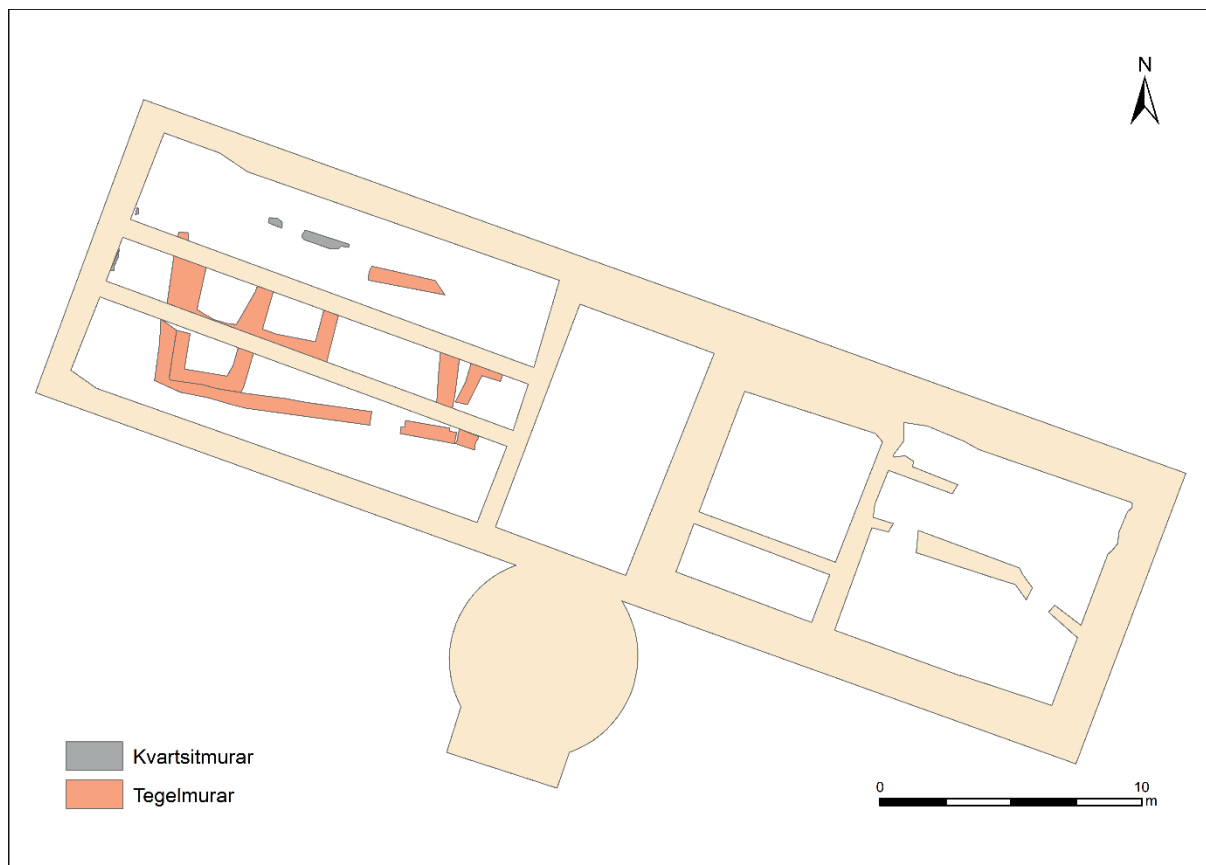
Tidigare arkeologiska iakttagelser har även gjorts inom Kungshuset i samband med renoveringar och upprustningsarbeten.

Vid renoveringsarbetet år 1837 påträffades tegelmurar från under Carolinasalen vilka har tolkats utgöra en mindre byggnad som legat i den norra delen av ärkebiskopsgården (Rydbeck 1952). Intressant är att vinkeln på murarna inte stämmer överens med vinkeln på Kungshuset, vilket föranlett till tolkningen av att norra sidan av Lundagård skulle vara något krökt. Funktionen av tegelhuset är oklart men i byggnadsräkenskaperna, från år 1579–1580, framgår att det i den norra sidan av Lundagård ska ha funnits en port mot norr. Platsen för tegelhuset sammanfaller också med den rekonstruerade riktningen på Ljusesträdet som ska ha gått i nord-sydlig riktning genom kvarteret Paradis och sedan vidare söderut fram till Lundagård (Andrén et al, 1995, 14).

År 2002 utfördes en byggnadsarkeologisk undersökning av Kungshuset som ett led i Statens Fastighetsverks utredning kring nödvändiga åtgärder för att uppnå kraven för bland annat tillgänglighet. Utredningen visade att byggnaden är en blandning av äldre konstruktioner, återanvänt material och ständiga förändringar (Thomasson 2002). Inom ramen för samma utredning gjordes även en byggnadsarkeologisk förundersökning mellan åren 2006–2007 av delar av den norra fasaden samt murarna under Carolinasalen (Sundnér. et al, 2006; Ericsson. et al, 2007, figur 4). Vid undersökningen studerades återigen den rektangulära tegelbyggnad som tidigare påträffats under Carolinasalen, men i samband med detta påträffades även en kvartsitmur orienterad i sydvästlig till nordöstlig riktning, vilken tolkas utgöra en del av muren som separerade ärkebiskopens ekonomiområde och apalgård (Ericsson. et al, 2007).

Inför anläggandet av en hissgrop i Kungshusetets östra del genomfördes en schaktningsövervakning år 2020. Vid undersökningen påträffades raseringsmassor och/eller rester av byggnadsmaterial från uppförandet av Kungshuset år 1578–1584 samt en mur som kan härstamma från en äldre byggnad från omkring 1000–1200-tal (Guldåker & Ericsson in prep).

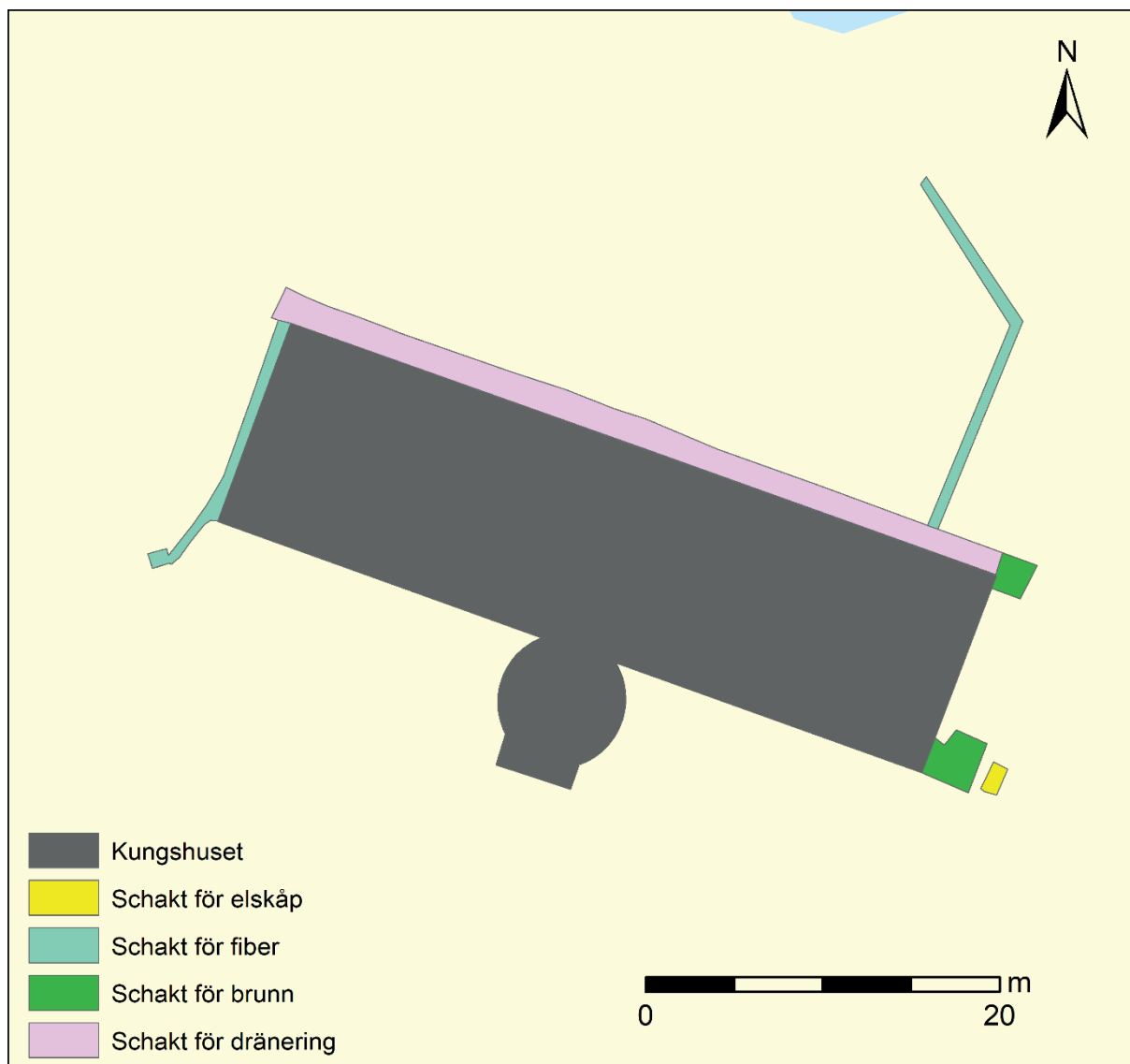

Figur 4. Kungshuset med de äldre murarna som framkom under Carolinasalen. Omarbetat från Ericsson, et al 2007.

Genomförande och resultat

Under denna rubrik redogörs resultaten från den arkeologiska schaktningsövervakning som utfördes år 2023. Kapitlet är uppdelat efter de olika delmoment som utförts inom ramen för projektet. Fynd och analyser behandlas här endast kortfattat, analyser behandlas ingående i bilaga 4–5. I samband med undersökningen kunde även grundmuren till Kungshuset studeras. Iakttagelser rörande grundmuren behandlas i ett senare kapitel. Sammanlagt schaktades en yta på 99,70 m² och de uppgrävda massorna beräknas till 145,99 m³.

Stratigrafiska kontexter namnges och förkortas enligt principen: "K" för kontext, följt av ett löpnummer, exempelvis - K220. För väderstreck anges även förkortningar som: NV – nordväst, SÖ – Sydöst osv.

Figur 5. Kungshuset och de schakt som redovisas i föreliggande rapport.

Spolbrunnar

Inledningsvis schaktades ett 2,5×1,8 m stort och 2,5 m djupt schakt för att byta ut en dagvattenbrunn som tidigare anlagts intill byggnadens nordöstra hörn. Vid schaktningen kunde det noteras att den äldre brunnen anlagts så pass nära grundmuren att det varit nödvändigt att vid anläggning bila bort delar av muren. Utifrån den äldre brunns förhållande till grundmuren togs beslutet att låta delar av brunnen sitta kvar och istället anlägga den nya brunnen vid sidan av denna. Troligtvis har liknande beslut tagits vid dräneringsarbetet som utfördes år 1985, då från den äldre brunnen, av typen höganäs, var ledningar av PVC plast kopplat. Massorna som berördes av schaktningen bestod av fyllnadsmassor i äldre ledningsschakt, men i den östra schaktväggen framkom en 0,60 m intakt stratigrafi av kulturjord. Kulturlagren uppmättes på ett djup mellan omkring 0,40 m under dagens markyta och ner till ett djup av 1,60 m. På grund av rasrisken släntades schaktet och därmed kunde inte lagrens totala omfattning dokumenteras.

De påträffade kulturlagren utgjordes av odlingsjordar separerade av skikt med hårdpackad ljus sand och lera vilka skulle kunna utgöra resterna av gångstråk, varav det äldsta skulle kunna vara medeltida och kopplat till en äldre trädgård (K208). En makrofossilanalys av ett prov inhämtat från ett odlingslager visade på ett innehåll av raseringsmaterial som tegel och kalkbruk men även köksavfall (K209). Ett högt innehåll av havre och förkolnad halm skulle kunna utgöra spår av ett nedbrunnet magasin (bilaga 4, PM 108).

Figur 6. Till vänster. Mot SÖ. Stratigrafi av intakta kulturlager bestående av rivningslager, odlingslager och gångstråk påträffat i schakt för spolbrunn i Kungshusets NÖ hörn. Till höger. Figur 7. Mot NV. Schakt för spolbrunn i Kungshusets SÖ hörn.

Intill byggnadens sydöstra hörn upptogs ytterligare ett schakt inför bytet av en spolbrunn. Schaktet uppmättes till 2,80×3,00 m och hade ett djup på 2,30 m. De berörda massorna utgjordes av äldre kulturlager med raseringsmaterial uppblandat med modernt avfall, plast, metallskrot och höganäsrör som använts som återfyllning i brunnsschaktet. I fyllningen påträffades också en kvadersten som troligtvis brutits loss från grundmuren vid ett tidigare ingrepp.

Dränering

En liknande lagerföljd som framkom i det nordöstra brunnsschaktet kunde även dokumenteras i det dräneringsschakt som grävdes längs byggnadens norra långsida. Schaktet uppmättes till 42,15 m i längd och 1,40 m i bredd med ett djup på mellan 1,40–1,70 m. I den östra delen av schaktet, på ett djup mellan 1,70–1,10 m, påträffades raseringsmassor som troligtvis utgör raseringsmaterial från Lundagård, alternativt rester av byggnadsmaterial från uppförandet av Kungshuset som återanvänts för nivellering av markytan (K218; 220; 226; 227; 228). Särskilt intressant var ett brott i stratigrafien i den östra delen av schaktet, på ett djup av omkring 1 m, där en nedgrävning, som var fylld med raseringsmassor grävts genom äldre raseringslager och även ett lager hårdpackad kalkrik lera, (K233; 226; 219). Den hårdpackade leran tolkades vara en markyta och möjligen en rest av den medeltida trädgården och

samtida med lager K208 som påträffades i den ena brunnsschaktet. I botten på den västra delen av schaktet framkom, på ett djup av 0,80 m, delar av en mur som skulle kunna utgöra rester av en äldre byggnad (figur 7).

Figur 7. mot NV. Murrest K127 som framkom i samband med schaktning för dränering.

En makrofossilanalys utfördes på ett raseringslager som visade på ett rikt innehåll av raseringsmaterial som tegel och kalkbruk, men även köksavfall i form av djurben, fiskfjäll och sädeskorn (K228, bilaga 4, PM116). En ^{14}C analys av innehållet visade på en datering till omkring åren 1039–1179 (915±28 BP 86,5 %, bilaga 5). Den tidiga dateringen ställt i relation till kontextens stratigrafiska läge talar för att de daterade massorna härrör från en tidigare period och med tanke på inslaget av tegel och kalkbruk är det möjligt att lagret representerar raseringen av den tidigmedeltida borgen.

I ett försök att nå höjden för morän och även underkanten av grundmuren grävdes tre gropar i botten av schaktet. Provgroparna grävdes för hand och morän påträffades på ett djup av 2,00 m. Med hjälp av groparna kunde även nedgrävningsskanten till en grundmursränna dokumenteras. Rännan var grävd genom äldre markhorisonter och vidare ner i moränen till ett djup av åtminstone 2,20 m. En makrofossilanalys av det som uppfattades som den äldsta markhorisonten visade på ett inslag av oförkollnade fröer som mälla, fläder och trampört men också kummin. Det är troligt att fröerna representerar den lokala vegetationen (bilaga 4, PM114). En ^{14}C analys av innehållet gav en datering till omkring år 1261–1303 vilket gör det möjligt att koppla marklagret till ärkebiskopens apalgård (720±28 BP 86,7%, Bilaga 5).

I den västra delen av dräneringsschaktet påträffades ett lager av tegel och natursten på ett djup av 1,80 m (K131). Lagret tolkades som en plundrad mur eller rester av en byggnad. Jämfört med rekonstruktioner av Lundagård så skulle stenlagret kunna utgöra en del av det norra porttornet (fig 9). Då lagret med sten inte berördes av schaktningsarbetet, som här stannade på ett djup av 1,60 m så kunde det inte heller undersökas i sin helhet. Dock gjordes försök att avgränsa lagret och i och med detta påträffades ett liknande stenlager i en provgrop omkring sex meter längre västerut, på ett djup av 1,75 m.

Morän påträffades i delar av dräneringsschaktet på ett djup av 1,70–2,00 m.

Figur 8. mot NÖ. Sektion med intakta kulturlager undersökta vid schaktning för dränering.

Figur 9. Mot SÖ Sten och tegelpackning, K131 påträffad i den nordvästra delen av dräneringsschaktet.

Fiber

Schaktet för fiber som upptogs längst byggnadens västra kortsida uppmättes till 15,00 m i längd och 0,70 m i bredd. Djupet av schaktet uppgick till 0,70 m och de berörda massorna utgjordes av odlingslager från ett djup av 0,50 m överlagrat av ett gulbrunt, kompakt lerlager (K280; 281). Ett lerlager har troligtvis utgjort en äldre markyta från innan renoveringen av kungshuset år 1837 (K281). Dateringen baseras på inslaget av raseringsmaterial som påträffades inom ett odlingslager som framkom ovan det kompakta lerlagret (K282, 281).

Ytterligare ett fiberschakt grävdes från den norra fasaden och vidare, 18,00 m norrut in på Universitetsplatsen. Bredden på schaktet uppmättes till 0,70 m och djupet 0,70 m. Massorna utgjordes av raseringsmaterial uppblandat med humös odlingsjord. I botten av schaktet noterades även ett hårdpackat lerlager, vilket kan vara ett utjämningslager eller markyta (K256; 257; 258).

Morän påträffades ej i samband med grävningen för fiber.

Elskåp

Ett schakt gjordes för ett elskåp vid byggnadens sydöstra hörn. Schaktet var 1,60×1,00 m och hade ett djup på 0,95 m. I schaktet påträffades intakta äldre kulturlager från ett djup av 0,30 m bestående av raseringslager, utjämningslager och en hårdgjord yta som skulle kunna vara en äldre gårdsyta (K259;

260; 261). Den norra delen av schaktet utgjordes av en nedgrävning för elskåpets ursprungliga placering, och som var återfylld med omrörda äldre kulturlager (K263).

Morän påträffades ej i samband med schaktningen för flytten av elskåpet.

Figur 10. Kungshuset med tidigare undersökta murar och murarna som framkom vid 2023 års schaktningsövervakning. ©Lantmäteriet

Grundmur

I samband med schaktningsövervakningen blev det möjligt att dokumentera stora delar av Kungshusets grundmur.

Längs den norra långsidan kunde grundmuren undersökas till ett djup av 1,50 m. I den östra och centrala delen av sträckningen var grundmuren konstruerad av natursten, kluven och tuktad sten, men även huggen sand- och kalksten, samt tegel. Grundmuren hade en sluttande vinkel som tog vid 0,50 m under dagens markyta och fortsatte 0,50 m ut från huskroppen. Stora delar av materialet i denna "socket" bestod av mellanstora stenar som verkade vara påmurade i samband med uppförandet av Kungshuset (1578—84), eller kanske även senare än så (renoveringar under 1800-talet). De kan ha murats på som fundamentering, eller för att binda den äldre grundmuren med den nya dagemuren. Stora delar av grundmuren under mark, och förmodligen även bakom sockeln, härrörde förmodligen från den medeltida borgen. Det var ett material bestående av stora stenar, dels obearbetad natursten men även kluven och tuktad, samt även behuggen sand- och kalksten. Fogbruket gick ej att se, då ytan bestrukits med tjära, vid något tillfälle i sin historia. På den norra sträckan framkom även tre stycken planhuggna stenar, som var 0,50–0,80 m breda, och som tolkades vara ett fundament till en sedan länge riven privet. Det tegel

som dokumenterades, framkom sporadiskt och uppfattades som att det tillkommit vid ett renoveringsarbete vilket också stärks av skillnader i det undersökta murbruket. Det murbruk som använts runt naturstenarna var gulgrå, grovkornig, sandig och lossnade i smulor, medan det som använts för murningen av tegelstenarna var grått, finkornigt, kompakt och lossnade i större sjok. Botten av grundmuren nåddes inte i samband med schaktningsarbetet, men genom att göra en spadstorlek stora provgropar kunde nedgrävningen för den äldre grundmuren dokumenteras (se ritning 6–7 bilaga 4).

Figur 11. Skillnader i grundmurens uppbyggnad. Till vänster syns en grundmur av natursten, sand- och kalksten, och till höger en grundmur av tegel.

Det har vid tidigare undersökningar framlagts att Kungshuset uppförts, inte bara med byggnadsmaterial från Lundagård, utan även att delar av grundmurarna har stått kvar och i samband med byggnationen återanvänts (Sundner et al, 2006; Ericsson et al, 2007). Resultaten från schaktningsövervakningen stärker denna hypotes, då en undre, äldre grundmur påträffades något längre norrut än Kungshusets norra mur. Omkring 14 m från byggnadens nordvästra gavel skedde ett skifte i grundmurens utformning, där den övergick från en sockelliknande naturstensmur, till en vertikal mur som gick helt i linje med byggnadens dagermur, nästan uteslutande byggd av tegel (figur 10 och 11). Skiftet skedde också i höjd med den framkomna tegelgrunden K131, och dessa två skulle tillsammans kunna tyda på att det stått ett porttorn här, byggt av tegel, borgen Lundagårds utgång mot norr. Hur grundmuren förhåller sig till murarna som undersöktes under åren 2006–2007 är oklart men de skulle kunna vara sammanhängande.

Fynd

Sammanlagt framkom 339 gram keramik fördelat på 15 skärvor. Merparten av den påträffade keramiken utgjordes av yngre rödgods, men i materialet finns även en skärva stengods, samt en skärva östersjökeramik. I det schakt som upptogs vid Kungshusets sydöstra hörn framkom en kvadersten i fyllningen till det moderna brunnsschaktet. Kvaderstenen kunde härledas till ett hål i grundmuren där en vatten/avloppsledning kopplats till källarbyggnaden vid ett tidigare markingrepp (figur 12). I övrigt påträffades även 6,37 kg slagg men som i efterhand gallrats. Massmaterial som djurben och byggnadsmaterial, som tegel och vingtegel tillvaratogs inte.

Figur 12. Kvadersten KM99748:8 som påträffades i samband med grävning för spolbrunn.

Kulturlagerstatus

I samband med schaktningsövervakningen år 2023 kunde intakta äldre kulturlager dokumenteras från ett djup av 0,30 m. Kulturlagermaktigheten överstiger i stora delar djupet för de schakt som upptogs i samband med arbetsföretaget. Morän påträffades i delar av dräneringsschaktet på ett djup av 1,70 m och i två av provgroparna på ett djup av 2,00 m.

Gällande bevaringsförhållandena för de påträffade stratigrafiska kontexterna så har de, i samband med den arkeologiska undersökningen, uppfattats som goda. Merparten av de undersökta kulturlagerna var fuktiga och tydligt avgränsade från varandra. En motstridig bild framträder dock utifrån makrofossilanalysen (bilaga 4). Analysresultaten visar på en övervägande låg bevarandegrad i de undersökta proverna, där främst förkolnat material fanns bevarat. De låga bevaringsförhållandena för oförkolnat material kan troligtvis härledas till dränering av området kring Kungshuset, men även en viss bioturbation.

Förslag på fortsatta åtgärder

Den schaktningsövervakning som utfördes i samband med ombyggnations- och restaureringsarbetet av Kungshuset har visat på intakta äldre kulturlager på ett djup mellan 0,30–2,00 m. Då större delen av schaktningsarbetet inte uppnådde djupet för den sterila moränen så finns det fortfarande bevarade kulturlager och även äldre byggnadslämningar kvar runt kungshuset. Vidare markingrepp bör därför utföras med antikvarisk närvaro.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-18375-2020
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2020_0097
Trakt/kvarter/fastighet	Universitetet 1
Socken	Lunds stad
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Dränering och ledningsdragning
Uppdragsgivare	Statens Fastighetsverk
Typ av undersökning	Schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Sebastian Boström
Övrig personal	Gertie Ericsson
Fältarbetstid	2023-01-17 – 2023-09-06
Fälttid, arkeolog, tim	107 h
Yta, m²	99,70 m ²
Kubik, m³	145,99 m ³
Fyndmaterial	KM99748:1–8. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Ritning, dokumentation	12 st A3 ritfilm: 11 sektionsritningar skala 1:20, 4 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	580 digitala fotografier
Analyser	
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Universitetet 1

Källor och litteratur

- André, Annika & Högstedt, Christina, 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Gamla Lund, årsskrift 72. Lund: Föreningen det gamla Lund.
- Andrén, Anders 1980. *Lund. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum. Rapport Medeltidsstaden 26*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum
- Andrén, Anders 1984. *Lund tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum. Rapport Medeltidsstaden 56*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum.
- Andrén, Anders, Carelli, Peter & Nilsson, Torvald. 1995. *Lundagård före Hårleman. Arkeologisk utredning inför trädförnyelseprojektet i Lundagård. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 9*. Lund.
- Balic, Ivan. & Gardelin, Gunilla. 2002. *Lundagårdsområdet. Arkeologiska förundersökningar 2001–2002. Arkeologiska arkivrapporter från Lund 104*. Kulturen, Lund.
- Blomqvist, Ragnar. 1951. *Lunds historia 1. Medeltiden*. Lund.
- Eriksson, Gertie & Gardelin, Gunilla. 2016. *Curia Lundensis: residenset, trädgårdarna och människorna*. I Ingrid Gustin, Martin Hansson, Mats Roslund & Jes Wienberg (ed), 2016, *Mellan slott och slag: en vänbok till Anders Ödman*. Institutionen för arkeologi och anrikens historia, Lunds universitet. Lund
- Ericsson, Gertie. & Guldåker. Aja. 2015. *Kv Universitetet 1, Lundagård, fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014. Kulturmiljörapport 2015: 34*. Kulturen, Lund.
- Ericsson, Gunhild. 1994. *Stortorget, Lund. Stratigrafisk berättelse. Arkeologiska rapporter från Lund, nr 7*. Kulturen, Lund.
- Gardelin, Gunilla., Goksör, Sebastian., Johansson Hervén, Conny. & Larsson, Stefan. 1997. *Askallén, Lundagård. Arkeologisk förundersökning 1996. Arkeologiska rapporter från Lund 19*. Kulturen, Lund.
- Guldåker, Aja & Ericsson, Gertie, in prep. *Universitetet 1. Kungshuset, Lunds stad och kommun. Arkeologisk schaktningsövervakning år 2020*.
- Holmberg, Rikard. 1977. *Den skånska öresundskustens medeltid. Acta ArceologicaLundensia. Series in 8. Nr 11*. Lund/Bonn.

- Karlsson, Mattias. 2008. *Processionsgången i Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 2008. Arkeologiska arkivrapporter från Lund 325*. Kulturen, Lund
- Nielsen, Kerstin. 1980. *Spår från ärkebiskoparnas Lundagård*. *Ale* 1980: 2, 22–33.
- Rönn, Viveka. 1998. *Lundagård, Lund. Arkeologisk förundersökning 1998. Arkeologiska arkivrapporter från Lund 69*. Kulturen, Lund.
- Sundnér, Barbro, Nilsson, Eva-Marie, Ericsson, Gertie & Thorén, Håkan. 2006. *Kungshuset i Lund. Byggnadsarkeologisk förundersökning 2006*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 182, Kulturen, Lund.
- Tomasson, Joakim. 2002. *Kungshuset. En byggnadsarkeologisk utredning med förslag till problembaserad dokumentation*. Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lund.

Internetreferenser

[Lundagård och Kungshuset | S <https://www.sfv.se/vara-fastigheter/sok/sverige/skane-lan/lundagard-och-kungshuset-i-lund/> FV](https://www.sfv.se/vara-fastigheter/sok/sverige/skane-lan/lundagard-och-kungshuset-i-lund/) – Hämtat 2024-04-19

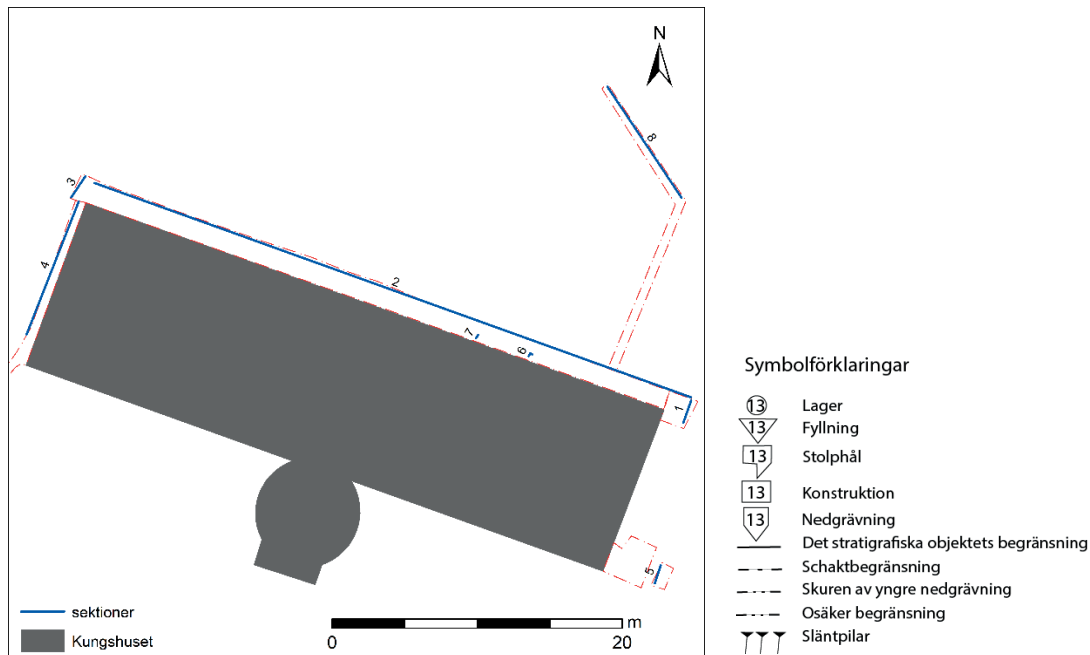
Övriga källor

Sydsvenska medicinhistoriska museets bildarkiv

Bilagor

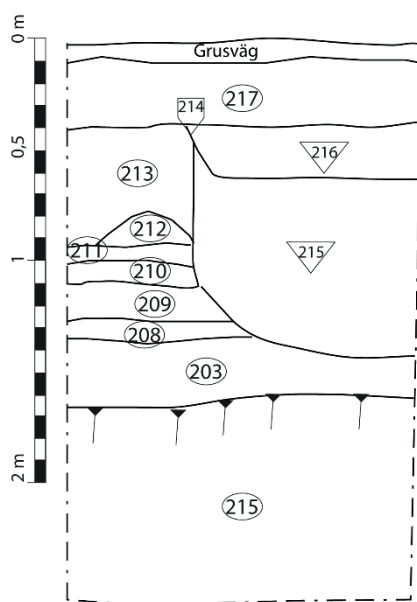
1. Plan- och sektionsritningar
2. Kontextlista
3. Fyndlista
4. Makrofossilanalys
5. 14C analys

Bilaga 1. Plan och sektionsritningar

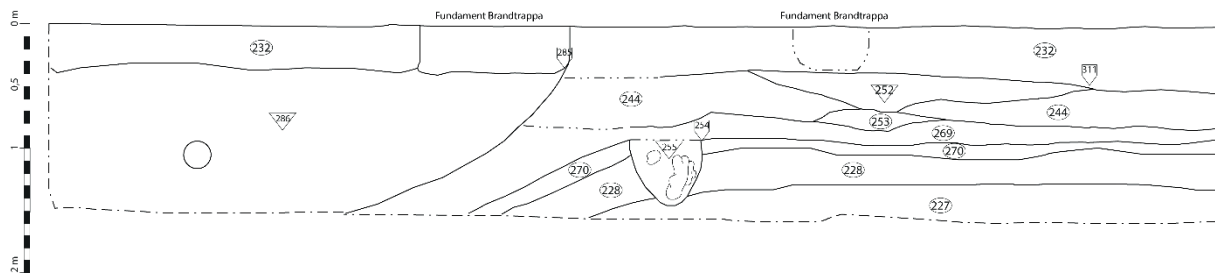
Figur 1. Kungshuset med schakt och sektioner markerade.
©Lantmäteriet.

Sektion 1 mot SÖ

- 203. Gråbrun lera, inslag av tegel, träkol och djurben. Fuktig. Äldre odlingslager.
- 208. Vit, kalkig lera. Grovkornig, fuktig, kompakt. Lergolv/hårdgjord yta.
- 209. Gråsvart sandig lera. Inslag av träkol och djurben. Fet och fuktig i toppen. Odlingslager.
- 210. Gulgrå kompakt sand. Hårdgjord gårdsyta.
- 211. Gråbrun fet lera med inslag av träkol, djurben och tegel. Odlingsjord.
- 212. Gul, kalkig, mjällig lera. Lagerrest. Nivelleringslager. Något fuktig.
- 213. Gråbrun lera med inslag av tegel och träkol. Odlad jord.
- 214. Modernt ledningsschakt.
- 215. Grå, finkornig sand. Fyllning i modernt ledningsschakt.
- 216. Raseringsmassor som återfyll i modernt ledningsschakt.
- 217. Gråbrun lera med inslag av tegel och kalkbruk. Raseringsmassor som nivelleringslager.

Sektion 2 mot NÖ, del 1.

227. Raseringslager. Gulbrunt-gråsvart. Rikligt med tegel, träkol, djurben. Fuktigt och kompakt. Sättningar, troligtvis större nedgrävning i väst.

228. Brunrå lera med inslag av tegel. Mjällig. Raseringsmassor, likt L1 (227) fast ljusare och mindre kompakt. Raseringslager. Sättningar, troligtvis större nedgrävning i väst.

270. Gråbrun, kompakt, fuktig sandig lera. Inslag av tegelkross. Tolkat som någon slags markyta. Sättningar, troligtvis större nedgrävning i väst.

254. I fält tolkad som en äldre dräneringsränna.

255. Grå fet lera med inslag av tegel, träkol och sand, samt större stenar. Någon form av rasering.

269. Grå fet lera. Inslag av gul lera och sand. Mindre tegelflis och träkol. Kompakt. Markyta. Parkanläggning.

253. Grått, torrt lager med grus, inslag av lera, tegel och sten. Någon form av rasering.

244. Likt matjord men uppblandad med gul moränlera. Fyllning i nedgrävning.

252. Grått, torrt lager med grus, inslag av tegel och sten. Fundament till brandtrappa.

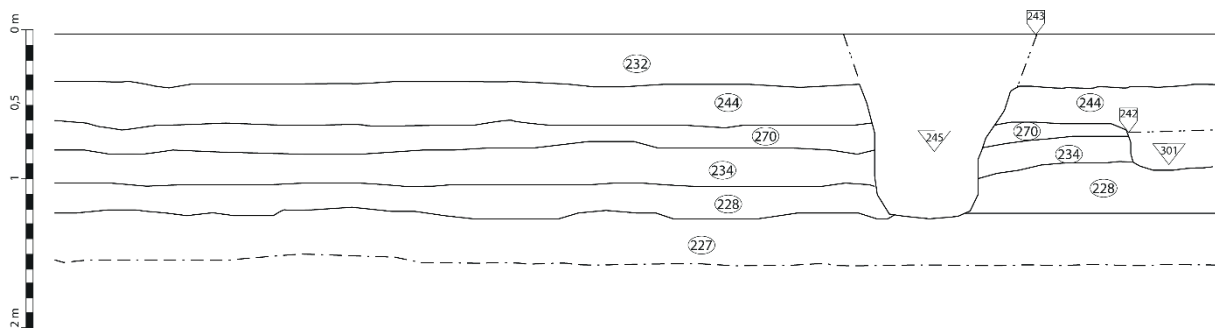
285. Ledningsschakt. Dränering. Modern.

286. Brunrå fyllning i modernt ledningsschakt. Omrörda kulturlager.

232. Matjord.

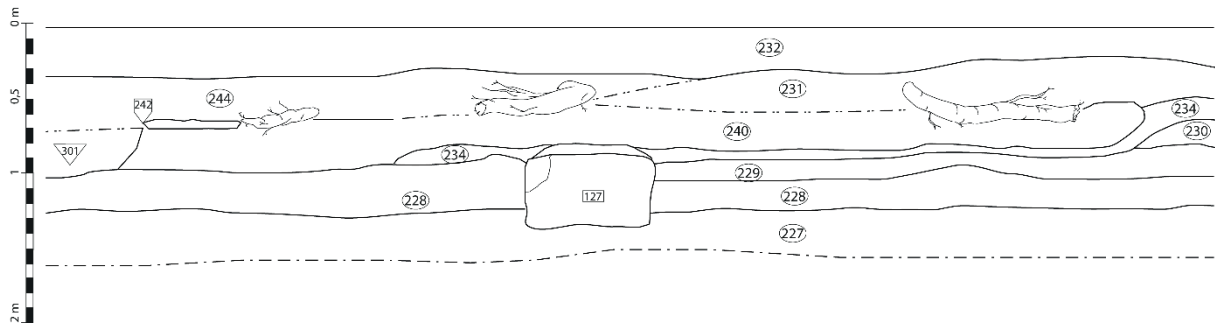
311. Nedgrävning till fundament för brandtrappa.

Sektion 2 NÖ, del 2.

227. Raseringslager. Gulbrunt-gråsvart. Rikligt med tegel, träkol, djurben. Fuktigt och kompakt.
228. Brungrå lera med inslag av tegel. Mjällig. Raseringsmassor, likt L1 (227) fast ljusare och mindre kompakt. Raseringslager.
234. Gulbrun, mjällig sand. Kalkbruk och tegel. Utjämningslager.
270. Gråbrun, kompakt, fuktig sandig lera. Inslag av tegelkross. Tolkat som någon slags markyta.
242. Nedgrävning, otydligt avgränsad. Avröjning.
301. Otydligt avgränsad från matjorden. Brungul lera uppblandad med gul moränlera. Fyllning i nedgrävning.
244. Likt matjord men uppblandad med gul moränlera. Odlingslager.
232. Matjord.
243. Trädgrop.
245. Fyllning i trädgrop. Humös matjord med inslag av gul lera.

Sektion 2 NÖ, del 3.

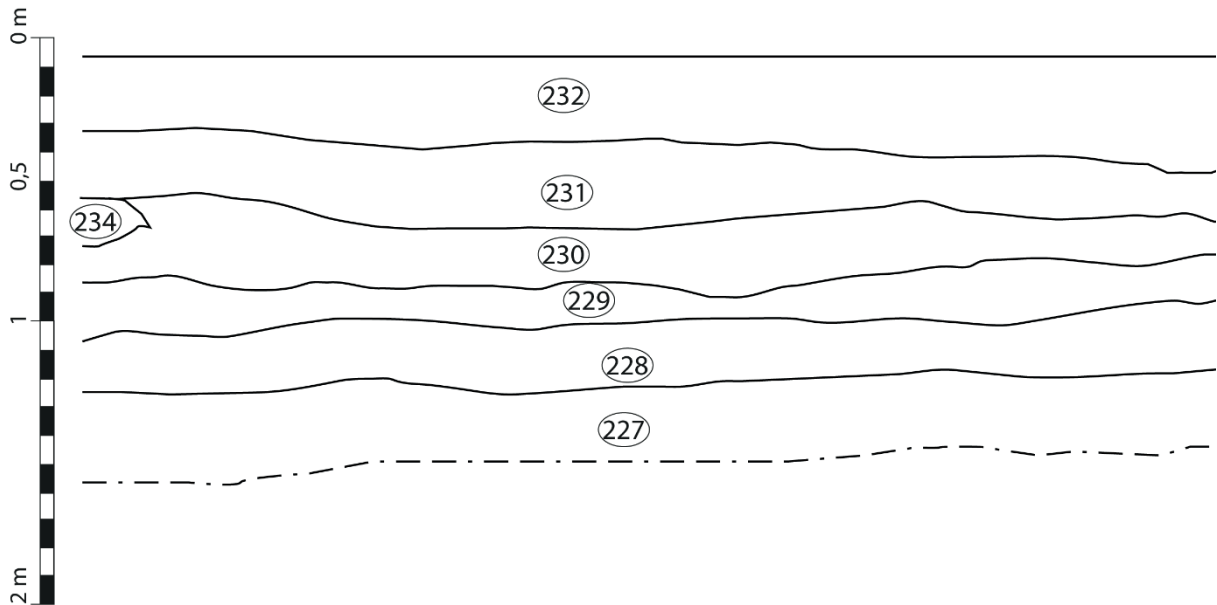

227. Raseringslager. Gulbrunt-gråsvart. Rikligt med tegel, träkol, djurben. Fuktigt och kompakt.
228. Brungrå lera med inslag av tegel. Mjällig. Raseringsmassor, likt K227 fast ljusare och mindre kompakt. Raseringslager.
229. Grå kompakt lera med 0,05 m sand i toppen. Inslag av tegelsmutor. Hårdgjord yta, gångstråk?
230. Raseringsmassor. Rikligt med tegel, kalkbruk, tegelpannor och djurben.
234. Gulbrun, mjällig sand. Kalkbruk och tegel. Hårdgjord yta till parkanläggningen.
127. Stor huggen sten, kvader. Murbruk på alla sidor. Ser och känns som att den fortsätter norrut. Grundmur till Privét?
240. Brungrå lera. Kompakt med inslag av tegelsmutor och kalkbruk. Odlingsjord.
242. Nedgrävning, otydligt avgränsad. Avröjning.
301. Likt matjord men uppblandad med gul moränlera. Fyllning i nedgrävning. Raseringsgrop.

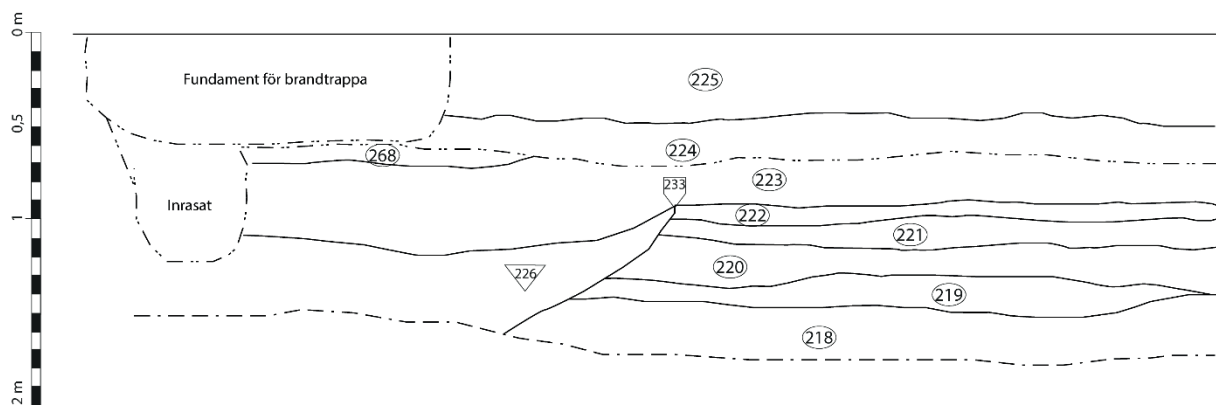
- 231. Gråbrun kompakt lera inslag av tegel. Matjord
- 244. Likt matjord men uppblandad med gul moränlera. Odlingsslager.
- 232. Matjord.

Sektion 2 NÖ, del 4

- 227. Raseringslager. Gulbrunt-gråsvart. Rikligt med tegel, träkol, djurben. Fuktigt och kompakt.
- 228. Brunrå lera med inslag av tegel. Mjällig. Raseringsmassor, likt K227 fast ljusare och mindre kompakt. Raseringslager.
- 229. Grå kompakt lera med 0,05m sand i toppen. Inslag av tegelsmulor. Hårdjord yta, gångstråk?
- 230. Raseringsmassor. Rikligt med tegel, kalkbruk, tegelpannor och djurben.
- 234. Gulbrun, mjällig sand. Kalkbruk och tegel. Utjämningslager.
- 231. Gråbrun kompakt lera inslag av tegel. Matjord
- 232. Matjord.

Sektion 2 NÖ, del 5.

218. Gråbrun, fet, fuktig, kompakt kulturjord. Inslag av tegel, vingtegel, djurben och träkol. Raseringslager som fortsätter ner till schaktbotten.

219. Gulbrun, kalkig lera. Med inslag av tegel och kalkbruk. Mjällig och fuktig. Hårdgjord. Tolkad som nivellering eller någon form av hårdgjord yta.

220. Raseringslager. Grå-gulbrun-svart. Inslag av träkol, djurben och tegel. Fuktigt och kompakt.

221. Brungrå, kompakt lera med inslag av träkol, enstaka tegel och kalkbruk. Utjämning/nivellering inför byggnation? Liknar lergolv.

222. Raseringslager. Gulbrunt-grått. Inslag av tegel, träkol, kalkbruk. Rikligt med större tegelbitar. Fuktigt och kompakt.

233. Avröjning. Möjligtvis uppkommit i samband med uppförandet av Kungshuset eller en yngre restaurering. Otydligt avgränsad i väst, mot 227, 228, 229.

226. Raseringsmassor. Gulbrunt-grått. Inslag av tegel, träkol, kalkbruk. Rikligt med större tegelbitar, fuktigt och kompakt. Otydligt avgränsad i väst, mot 227, 228, 229.

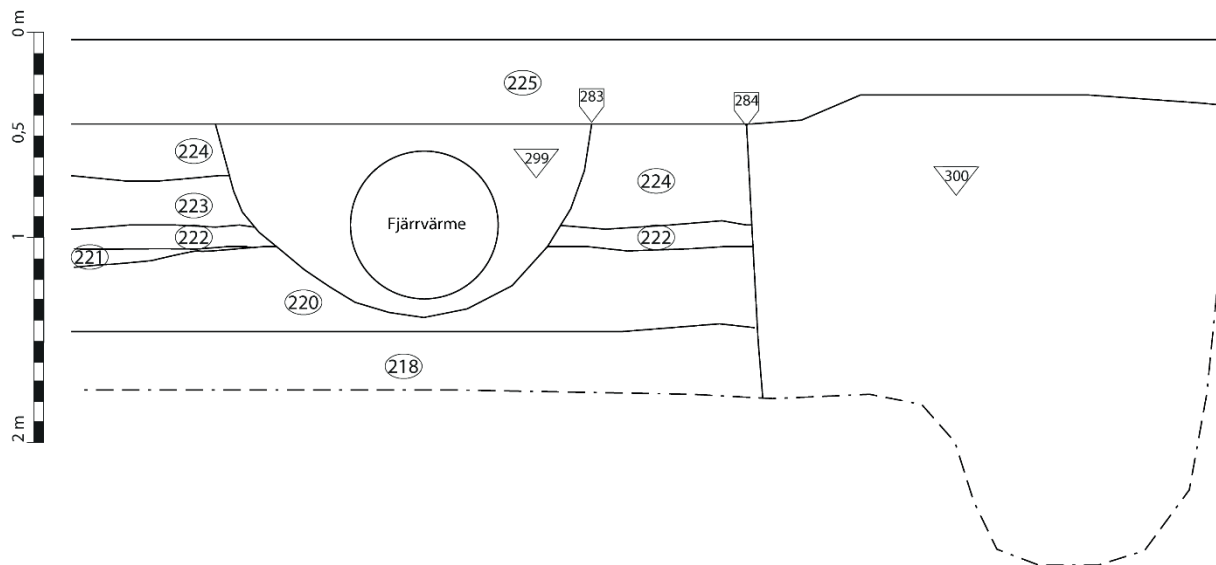
223. Gråbrun odlingsjord, tegel. Något fuktig med inslag av träkol, djurben och rötter. Fuktigt och kompakt.

268. Brun, finkornig sand. Anlagd för brandtrappa.

224. Gråbrun-gul odlingsjord. Inslag av kalkbruk, tegel, stenar, djurben och träkol. Lucker. Inslag av modernt skräp/plast/glas.

225. Matjord.

Sektion 2 NÖ, del 6.

218. Gråbrun, fet, fuktig, kompakt kulturjord. Inslag av tegel, vingtegel, djurben och träkol. Raseringslager som fortsätter ner till schaktbotten.

220. Raseringslager. Grå-gulbrun-svart. Inslag av träkol, djurben och tegel. Fuktigt och kompakt.

221. Brungrå, kompakt lera med inslag av träkol, enstaka tegel och kalkbruk. Utjämning/nivellering inför byggnation? Liknar lergolv.

222. Raseringslager. Gulbrunt-grått. Inslag av tegel, träkol, kalkbruk. Rikligt med större tegelbitar. Fuktigt och kompakt.

223. Gråbrun odlingsjord, tegel. Något fuktigt med inslag av träkol, djurben och rötter. Fuktigt och kompakt.

224. Gråbrun-gul odlingsjord. Inslag av kalkbruk, tegel, stenar, djurben och träkol. Lucker. Inslag av modernt skräp/plast/glas.

283. Nedgrävning för fjärrvärme. Modern.

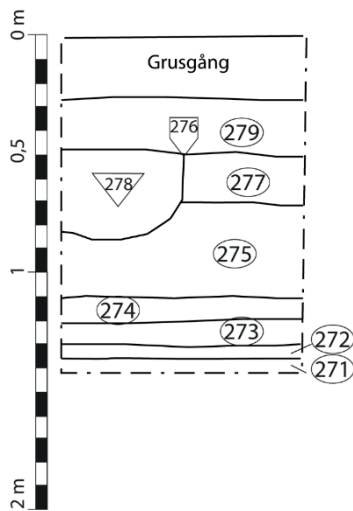
229. Grå kompakt lera med 0,05m sand i toppen. Inslag av tegelsmulor. Hårdgjord yta, gångstråk?

284. Ledningsschakt VA-ledning. Modern.

300. Gråbrun, finkornig sand. Fyllning i brunnschakt.

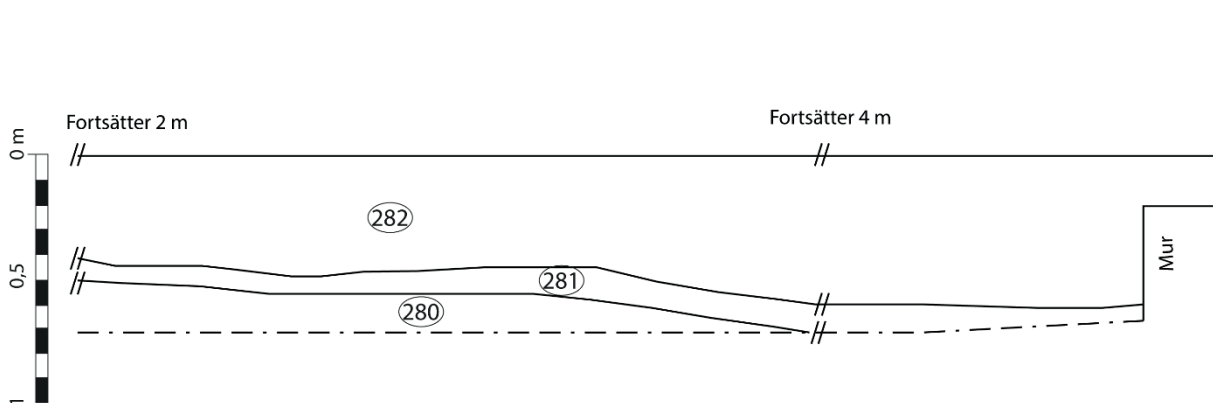
225. Matjord.

Sektion 3 NV

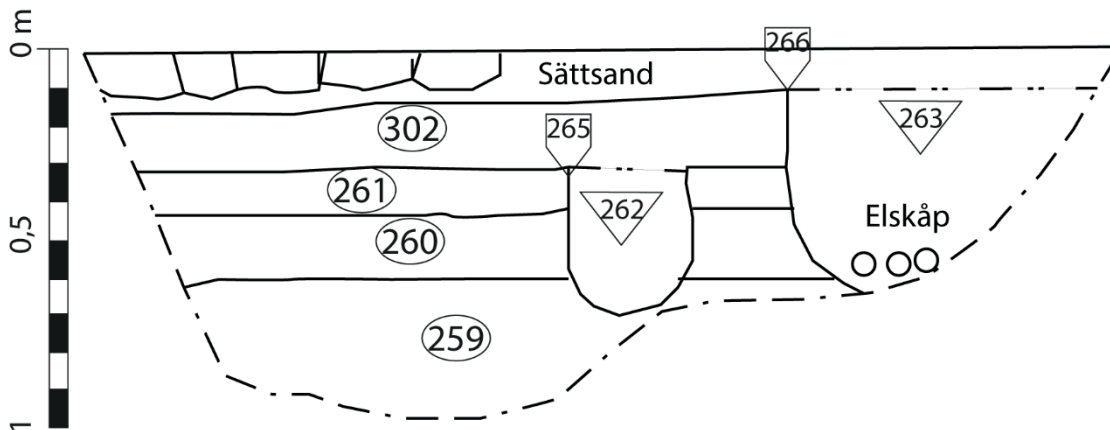
- 271. Svart, sotig, sandig lera. Kompakt och torr. Brandlager.
- 272. Hårdpackad, gulbrun lera med inslag av kalkbruk och tegel. Hårdgjord yta.
- 274. Gråbrun, sandig, torr, lera. Inslag av träkol. Utjämningslager.
- 275. Svartgrå, fet, fuktig lera med inslag av kalkbruk. Äldre markyta, parkanläggningen.
- 277. Gulbrun lera. fuktig, kompakt med inslag av kalkbruk och grus. Utjämningslager.
- 276. Nedgrävning för mur i NV.
- 278. Fet svartgrå/gul lera med inslag av tegel och kalkbruk. fyllning i nedgrävning för mur.
- 279. Gråbrun, sandig, något torr lera med inslag av kalkbruk. Odling.

Sektion 4 NV

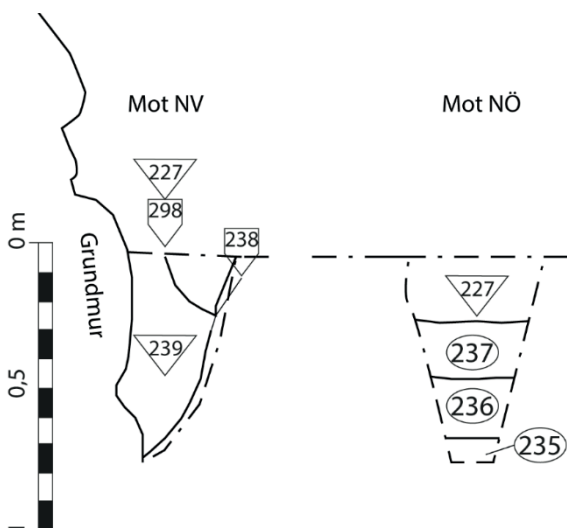
- 280. Svartgrå, fet lera med inslag av djurben, tegel, träkol och kalkbruk. Odlingsjord.
- 281. Gulbrun, något torr, kompakt lera med inslag av kalkbruk. Hårdgjord markyta, gångstråk till parkanläggning.
- 282. Humös, gråbrun, fuktig lera, inslag av glas. Odlingsjord.

Sektion 5 NV, Elskåp

259. Brunsvart lerig sand. Rikligt med tegelflisor, träkol och djurben. Fuktigt och kompakt. Mycket rötter. Raseringslager.
260. Gråbrun, sandig lera. Kompakt med inslag av tegelflisor. Utjämningslager.
261. Vitbrun, mjällig, sandig lera. Rikligt med kalkbruk, tegel i toppen. Tolkat som gårdsyta, gångstråk.
265. Ledningsschakt. Raserat.
262. Gråbrun kompakt lera. Tegelflis, sand, grus. Samma som eller svårskilt från lagret ovan.
302. Gråbrun kompakt lera. Tegelflis, sand, grus. Utjämningslager.
266. Ledningsschakt till äldre elskåp.
263. Brun sättsand rund stenläggning. Modern.

Sektion 6, provgop

235. Gul lermorän. Fin-mellankornig, fet, fuktig, kompakt. Morän.
236. Brun kulturjord. Finkornig, fet, fuktig, kompakt. Inslag av bränd lera och träkol. Äldsta markhorisonten.

237. Brungrå kulturjord. Inslag av lerfläckar, bänd lera, träkol, kalk, tegelkross. Någon form av markyta, kanske i ärkebiskopens apelgård.

298. Nedgrävning. Avröjning.

227. Raseringslager. Gulbrunt-gråsvart. Rikligt med tegel, träkol, djurben. Fuktigt och kompakt.

238. Nedgrävning kungshusets grundmur, flackt sluttande mot söder. Botten ej nådd.

239. Brungrå kulturjord med stora inslag raseringsmaterial. Munk- och nunne takpannor, tegelkross, storstenstegel, kalkbruk, djurben, kalksten, småsten. Fyllning till nedgrävning för grundmur.

Sektion 7 NV, provgrop 2.

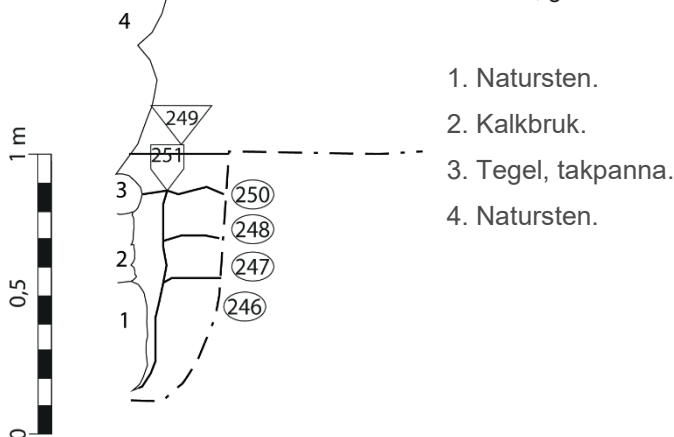
246. Grå, fet lera. Morän.

247. Grå, fet grusig lera. Som lagret under men grusigt. Nästanmorän.

248. Brun, mjälig, sandig lera. Äldsta markhorisont.
250. Gråbrun lera. Rikligt med tegel. Raseringslager, något torrare än underliggande lager.

251. Ränna för Grundmur. Botten ej nådd.

249. Fet, gråbrun lera. Rikligt med tegel och kalkbruk. Raseringslager.

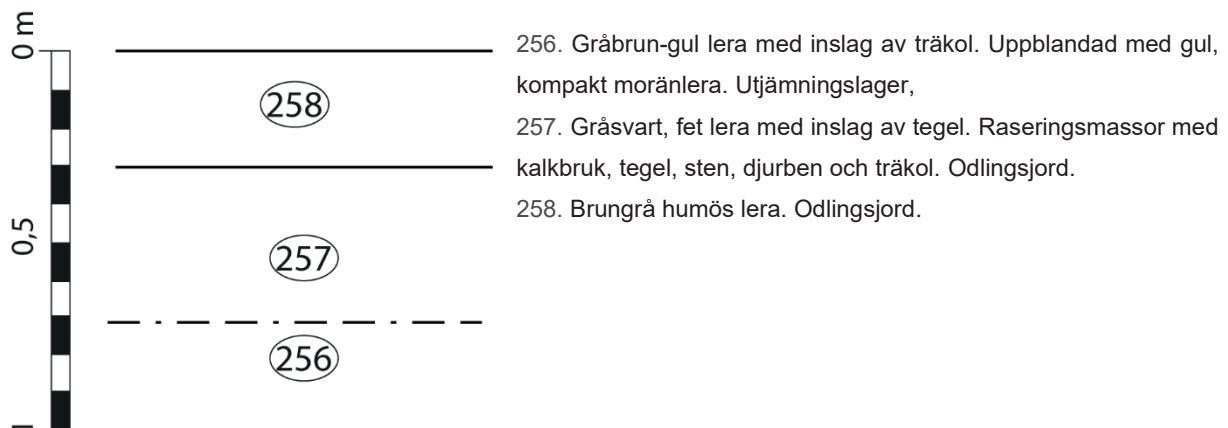
1. Natursten.

2. Kalkbruk.

3. Tegel, takpanna.

4. Natursten.

Sektion 8 NÖ, Fiberschakt på Universitetsplatsen

256. Gråbrun-gul lera med inslag av träkol. Uppblandad med gul, kompakt moränlera. Utjämningslager,

257. Gråsvart, fet lera med inslag av tegel. Raseringsmassor med kalkbruk, tegel, sten, djurben och träkol. Odlingsjord.

258. Brungrå humös lera. Odlingsjord.

Bilaga 2. Kontextlista

Kontext	Namn	Typ	Beskrivning
122		Sten- tegelkonstruktion	
127	K9 ritning 5	Sten- tegelkonstruktion	Stor huggen sten, kvader. Murbruk på alla sidor. Ser och känns som att den fortsätter norrut. Grundmur till Privét?
128	Nedgrävning/brunn	Nedgrävning	Nedgrävning i moränen. Möjlig brunn eller nedgrävning med okändprimär användning.
129	Tegelmur i dräneringsschakt	Sten- tegelkonstruktion	Tegelmur på 1,8 m djup.
130	Tegelgrund	Sten- tegelkonstruktion	Tegelgrund påträffad i provgrop.
203	L1 ritning 1	Lager fyllning	Gråbrun lera, inslag av tegel, träkol och djurben. Fuktig. Äldre odlingslager.
208	L2 ritning 1	Lager fyllning	Vit, kalkig lera. Grovkornig, fuktig, kompakt. Lergolv/hårdgjord yta.
209	L3 ritning1	Lager fyllning	Gråsvart sandig lera. Inslag av träkol och djurben. Toppen fet och fuktig. Brukningslager.
210	L4 ritning 1	Lager fyllning	Gulgrå kompakt sand. Hårdgjord gårdsyta.
211	L5 ritning 1	Lager fyllning	Gråbrun fet lera med inslag av träkol, djurben och tegel. Odlingsjord.
212	L6 ritning1	Lager fyllning	Gul, kalkig, mjällig lera. Lagerrest. Nivelleringslager. Något fuktig.
213	L7 ritning 1	Lager fyllning	Gråbrun lera med inslag av tegel och träkol. Odlad jord.
214	N12 ritning 1	Nedgrävning	Modernt ledningsschakt
215	L8 ritning 1	Lager fyllning	Grå, finkornig sand. Fyllning i modernt ledningsschakt.
216	L9 ritning 1	Lager fyllning	Raseringsmassor. Återfyll i modernt ledningsschakt.
217	L10 ritning 1	Lager fyllning	Raseringslager. Nivellering.
218	L1 ritning 2	Lager fyllning	Gråbrun, fet, fuktig, kompakt kulturjord. Inslag av tegel, vingtegel, djurben och träkol. Raseringslager som fortsätter ner till schaktbotten.
219	L2 ritning 2	Lager fyllning	Gulbrun, kalkig lera. Med inslag av tegel och kalkbruk. Mjällig och fuktig. Hårdgjord. Tolkad som nivellering eller någon form av hårdgjord yta.
220	L3 ritning 2	Lager fyllning	Raseringslager. Grå-gulbrun-svart. Inslag av träkol, djurben och tegel. Fuktigt och kompakt.
221	L4 ritning 2	Lager fyllning	Brungrå, kompakt lera med inslag av träkol, enstaka tegel och kalkbruk. Utjämning/nivellering inför byggnation? Liknar lergolv.
222	L5 ritning 2	Lager fyllning	Raseringslager. Gulbrunt-grått. Inslag av tegel, träkol, kalkbruk. Rikligt med större tegelbitar. Fuktigt och kompakt.
223	L6 ritning 2	Lager fyllning	Gråbrun odlingsjord, tegel. Något fuktig med inslag av träkol, djurben och rötter. Fuktigt och kompakt.
224	L7 ritning 2	Lager fyllning	Gråbrun-gul odlingsjord. Inslag av kalkbruk, tegel, stenar, djurben och träkol. Lucker. Inslag av modernt skräp/plast/glas.

Kontext	Namn	Typ	Beskrivning
225	L8 ritning 2	Lager fyllning	Humös, brun odlingsjord. Rötter och tegelkross. Rikligt med organiskt material.
226	L9 ritning 2	Lager fyllning	Raseringsmassor. Gulbrunt-grått. Inslag av tegel, träkol, kalkbruk. Rikligt med större tegelbitar, fuktigt och kompakt.
227	L1 ritning 4	Lager fyllning	Raseringslager. Gulbrunt-gråsvart. Rikligt med tegel, träkol, djurben. Fuktigt och kompakt.
228	L2 ritning 4	Lager fyllning	Brungrå lera med inslag av tegel. Mjälåg. Raseringsmassor, likt K227 fast ljusare och mindre kompakt. Raseringslager.
229	L3 ritning 4	Lager fyllning	Grå kompakt lera med 0,05 m sand i toppen. Inslag av tegelsmulor. Hårdgjord yta, gångstråk?
230	L4 ritning 4	Lager fyllning	Raseringsmassor. Rikligt med tegel, kalkbruk, tegelpannor och djurben.
231	L5 ritning 4	Lager fyllning	Gråbrun kompakt lera inslag av tegel. Matjord
232	L6 ritning 4	Lager fyllning	Matjord
233	N11 ritning 2	Nedgrävning	Avröjning. Möjligtvis uppkommit i samband med uppförandet av Kungshuset eller en snare restaurering. Otydligt avgränsad i väst, mot 227, 228, 229.
234	L7 ritning 4	Lager fyllning	Gulbrun, mjälåg sand. Kalkbruk och tegel. Utjämningslager.
235	L1 ritning 4b	Lager fyllning	Gul lermorän. fin-mellankornig, fet, fuktig, kompakt. Morän.
236	L2 ritning 4b	Lager fyllning	Brun kulturjord. Finkornig, fet, fuktig, kompakt. Inslag av bränd lera och träkol. Äldsta markhorisonten.
236	L2 ritning 4b	Lager fyllning	Brun kulturjord. Finkornig, fet, fuktig, kompakt. Inslag av bränd lera och träkol. Äldsta markhorisonten.
237	L3 ritning 4b	Lager fyllning	Brungrå kulturjord. Inslag av lerfläckar, bänd lera, träkol, kalk, tegelkross. Någon form av markyta. Kanske i ärkebiskopens apalgård.
238	N4 ritning 4b	Nedgrävning	Nedgrävning Kungshusets grundmur, flackt sluttande mot söder. Botten ej nådd.
239	L5 ritning 4b	Lager fyllning	Brungrå kulturjord med stora inslag raseringsmaterial. Munk och nunne takpannor, tegelkross, storstenstegel, kalkbruk, djurben, kalksten, småsten. Fyllning till nedgrävning för grundmur.
240	L8 ritning 5	Lager fyllning	Brungrå lera. Kompakt med inslag av tegelsmulor och kalkbruk. Odlingsjord.
241	L10 ritning 5	Lager fyllning	Lager av kalkbruk på mursten.
242	N5 ritning 7	Nedgrävning	Nedgrävning, otydligt avgränsad. Avröjning.
243	N8 ritning 7	Nedgrävning	Trädgrop.
244	L6 ritning 7	Lager fyllning	Likt matjord, men uppblandad med gul moränlera. Odlingslager.
245	L9 ritning 7	Lager fyllning	Fyllning i trädgrop. Humös matjord med inslag av gul lera.
246	L1 ritning 7b	Lager fyllning	Grå, fet lera. Morän.
247	L2 ritning 7b	Lager fyllning	Grå, fet grusig lera. Som lagret under men grusigt. Nästanmorän.

Kontext	Namn	Typ	Beskrivning
248	L3 ritning 7b	Lager fyllning	Brun, mjällig, sandig lera. Äldsta markhorisont.
249	L4 ritning 7b	Lager fyllning	Fet, gråbrun lera. Rikligt med tegel och kalkbruk. Raseringslager.
250	L5 ritning 7b	Lager fyllning	Gråbrun lera. Rikligt med tegel. Raseringslager, något torrare än underliggande lager.
251	N10 ritning 7b	Nedgrävning	Ränna för grundmur. Botten ej nådd.
252	L6 ritning 8	Lager fyllning	Grått, torrt lager med grus, inslag av tegel och sten. Någon form av rasering.
253	L8 ritning 8	Lager fyllning	Grått, torrt lager med grus, inslag av lera, tegel och sten. Någon form av rasering.
254	N9 ritning 8	Nedgrävning	I fält tolkad som en äldre dräneringsränna.
255	L10 ritning 8	Lager fyllning	Grå fet lera med inslag av tegel, träkol och sand, samt större stenar. Någon form av rasering.
256	L1 fiber	Lager fyllning	Gråbrun-gul lera med inslag av träkol. Uppblandad med gul, kompakt moränlera. Utjämningslager,
257	L2 fiber	Lager fyllning	Gråsvart, fet lera med inslag av tegel. Raseringsmassor med kalkbruk, tegel, sten, djurben och träkol. Odlingsjord.
258	L3 fiber	Lager fyllning	Brunrå humös lera. Odlingsjord.
259	L1 Elskåp	Lager fyllning	Brunsvart lerig sand. Rikligt med tegelflisor, träkol och djurben. Fuktigt och kompakt. Mycket rötter. Raseringslager.
260	L2 elskåp	Lager fyllning	Gråbrun, sandig lera. Kompakt med inslag av tegelflisor. Utjämningslager.
261	L3 elskåp	Lager fyllning	Vitbrun, mjällig, sandig lera. Rikligt med kalkbruk, tegel i toppen. Tolkat som gårdsyta, gångstråk.
262	L5 elskåp	Lager fyllning	Gråbrun kompakt lera. Tegelflis, sand, grus. Samma som eller svårskilt från lagret ovan.
263	L6 elskåp	Lager fyllning	Brun sättsand runt stenläggning. Modern.
264	L8 elskåp	Lager fyllning	Fyllning i ledningsschakt. Brunsvart humös lera. Rötter och enstaka tegel.
265	N4 elskåp	Nedgrävning	Ledningsschakt. Raserat.
266	N7 elskåp.	Nedgrävning	Ledningsschakt till äldre elskåp.
267	L1 Brunn SÖ	Lager fyllning	Brunrå. Rasering med höganäs och tegel, djurben. Uppblandade massor kring ledningar.
268	L10 ritning 2	Lager fyllning	Brun, finkornig sand. Anlagd för brandtrappa.
269	L4 ritning 8	Lager fyllning	Grå fet lera. Inslag av gul lera och sand. Mindre tegelflis och träkol. Kompakt. Markyta. Parkanläggning.
270	L10 ritning 7	Lager fyllning	Gråbrun, kompakt, fuktig sandig lera. Inslag av tegelkross. Tolkat som någon slags markyta.
271	L1 ritning 9a	Lager fyllning	Svart, sotig, sandig lera. Kompakt och torr. Brandlager.
272	L2 ritning 9a	Lager fyllning	Hårdpackad, gulbrun lera med inslag av kalkbruk och tegel. Hårdgjord yta.
273	L3 ritning 9a	Lager fyllning	Gråbrun, sandig, torr, lera. Inslag av träkol.
274	L4 ritning 9a	Lager fyllning	Rödbrun, torr lera. Hårdpackad med inslag av tegel och kalkbruk. Utjämningslager.

Kontext	Namn	Typ	Beskrivning
275	L5 ritning 9a	Lager fyllning	Svartgrå, fet, fuktig lera med inslag av kalkbruk. Äldre markyta, parkanläggning.
276	N7 ritning 9a	Nedgrävning	Nedgrävning för mur i NV.
277	L6 ritning 9a	Lager fyllning	Gulbrun lera. fuktig, kompakt med inslag av kalkbruk och grus. Utjämningslager.
278	L8 ritning 9a	Lager fyllning	Fet svartgrå/gul lera med inslag av tegel och kalkbruk. fyllning i nedgrävning för mur.
279	L9 ritning 9a	Lager fyllning	Gråbrun, sandig, något torr lera med inslag av kalkbruk. Odling.
280	L1 ritning 9b	Lager fyllning	Svartgrå, fet lera med inslag av djurben, tegel, träkol och kalkbruk. Odlingjord.
281	L2 ritning 9b	Lager fyllning	Gulbrun, något torr, kompakt lera med inslag av kalkbruk. Hårdgjord markyta, gångstråk till parkanläggning.
282	L3 ritning 9b	Lager fyllning	Humös, gråbrun, fuktig lera, inslag av glas. Odlingjord.
283	N8 ritning 3	Nedgrävning	Nedgrävning för fjärrvärme. Modern.
284	N10 ritning 3	Nedgrävning	Ledningsschakt VA-ledning. Modern.
285	N11 ritning 8	Nedgrävning	Ledningsschakt. Dränering. Modern.
286	L12 ritning 8	Lager fyllning	Brungrå fyllning i modernt ledningsschakt. Omrörda kulturlager.
287	Rasering i brunnsschakt SV	Lager fyllning	Återfyllnad i ledningsschakt. Rikligt med raseringsmaterial samt en kvader som plockats ut från grundmuren i samband med med äldre ledningsdragning.
289	Gångstråk fiberschat	Lager fyllning	Hårdgjort gruslager på 0,6 m djup. Någon slags gångyta.
298	N6 ritning 4b	Nedgrävning	Nedgrävning. Avröjning.
299	L9 ritning 3	Lager fyllning	Fyllning i fjärrvärmeschakt
300	L10 Ritning 3	Lager fyllning	Gråbrun, finkornig sand.
301	L6 ritning 7	Lager fyllning	Likt matjord men uppblandad med gul moränlera. Fyllning i nedgrävning. Raseringsgrop.
302	Bärlager	Lager fyllning	Gråbrun kompakt lera. Tegelflis, sand, grus. Utjämnning.
311	Ritning 8 brandtrappa	Nedgrävning	Nedgrävning till fundament för brandtrappa.

Bilaga 3. Fyndlista

Fyndnummer	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Typ	Del	Kommentar	Kontext
1	Keramik	Kärl	1	8	Yngre rödgods (BIIb)	Mynning		227
1	Keramik	Kärl	1	1	Stengods (CII)	Buk		227
1	Metall	Slagg	5	6 370	Slagg		Gallrat	227
2	Keramik	Kärl	2	136	Yngre rödgods (BIIb)	Buk Botten		232
3	Keramik	Kärl	1	19	Drejat svartgods (BI)	Buk		237
4	Keramik	Kärl	2	22	Yngre rödgods (BIIb)	Buk		240
5	Keramik	Kärl	3	126	Yngre rödgods (BIIb)	Hänkel Buk		244
5	Keramik	Kärl	1	1	Porslin	Buk		244
6	Keramik	Kärl	2	16	Yngre rödgods (BIIb)	Buk		260
6	Keramik	Kärl	1	9	Porslin	Mynning		260
7	Keramik	Kärl	1	1	Porslin	Buk		269
8	Kalksten	Byggnadssten	1	67 000	Kvader			287

Bilaga 4. Makrofossilanalys

Makroskopisk analys av jordprover från Universitetet 1, Kungshuset, Lund

Teknisk rapport

Jens Heimdahl, Arkeologerna – Statens historiska museer 2024-02-06

Bakgrund

Under den arkeologiska undersökningen av kvarteret Universitetet 1, Kungshuset, i Lund 2023 (Projekt A_2020_0097) insamlades 11 jordprover för makroskopisk analys med fokus på växtrester. Proverna insamlades från olika strata i schaktväggarna och representerar kontexter av stadskvarterskaraktär, bland annat aktivitetsytor, fyllnadsmassor, raseringar och odlingslager.

Målsättningen med den makroskopiska analysen har varit att försöka spåra aktiviteter och miljöer inom den undersökta lämningen i syfte att komplettera och pröva de arkeologiska tolkningarna. Målsättningen var också varit att välja ut material från tre prover med kort egenålder för ¹⁴C-analys ur tre prover.

Metod och källkritik

Efter att provernas torrvolym mätts preparerades de genom flotation och våtsiktades i siktar med minsta maskstorlek 0,25 mm. Även den kvarvarande flotationsresten av tyngre minerogent material våtsiktades och genomsöktes. Identifieringen av materialet skedde under ett stereomikroskop med 7–100 gångers förstoring. I samband med bestämningarna utnyttjades litteratur (främst Von Jacomet 2006 och Cappers m. fl. 2012) samt referenssamlingar av recenta fröer. Den makroskopiska analysen har främst behandlat växtmakrofossil (som inte är ved eller träkol), men även puppor, fekalier, smältor, slagg, ben mm har eftersökts.

Bevarandegraden i proverna var överlag låg, och främst förkolnat växtmaterial var bevarat. Den låga bevarandet beror troligtvis på hög dränering och syersättning i marken, men få spår av moderna rottrådar påträffades. De flesta oförkolnade rottrådar var kraftigt nedbrutna. Viss bioturbation verkar ha ägt rum, men främst i äldre tid. Detta har sannolikt inte nämnvärt påverkat det förkolnade frömaterial, men möjligen det oförkolnade, vilket här därmed tillskrivs ett lägre källvärde.

Analysresultat

I resultattabellen har fragmenterade material som inte är förkolnade fröer och frukter kvantifierats enligt en grov relativ skala om en till tre prickar, där en prick ● innebär förekomst av enstaka (ca 1–5) fragment i hela provet. Två prickar ●● innebär att materialet är vanligt – att det hittas i alla genomletningar av de subsamplingar som görs. Tre ●●● prickar innebär att materialet kan sägas dominera provet, att man hittar det var man än tittar.

De identifierade växtfröerna har grovt kategoriserats i olika tafonomiska grupper för att underlätta tolkningen, och förkolnat och oförkolnat material har separerats i tabellen.

Universitetet 1 Kungshuset, Lund			PM	107	108	110	112	113	114	115	116	117	118	119
A_2020_0097			L		3	5	4	1	2	9	2	1	3	3
			Ritning		1	2	8		4	5	4	8	4	8
			Kontext	Morän	Odlingslager	Fyllnad under mur	Hårdgjord yta	Aktivitetssk lager	Äldsta markhorisont	Massor under mur	Brukning	Rasering	Odlingslager	Ujämning
			datering											
			Volym/l	1	1,5	1,5	1,4	2,5	2	1,6	2,5	2	1,2	2,7
Fragmenterade material	Förkolnade vedartade växter	Träkol	●	●●●	●●●	●●	●●●	●●	●●●	●●	●●	●●	●●	●●
	Förkolnade örtartade växter	Strå/blad									●			
		Rotfragment							●		●			
		Halmfragment		●●										
	Animaliskt köksavfall	Benfragment (däggdjur)			●●		●●			●●	●			
		Brända benfragment								●				
		Fiskfjäll-/ben						●●		●	●●	●●	●	
		Sill/strömning (prooticum)						●						
	Övrigt	Tegel & kalkbruk		●●●	●●●	●●●				●●●		●●●	●●●	●●●
		Smältor, hartsdroppar?			●●									
Stenkol & koksliknade material						●●						●		●●
Oförkolnade fröer/frukter mm														
Ogräs	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type							2					
	Trampört	<i>Polygonum aviculare</i>							1					
Möjl. Odl.	Åkta fläder	<i>Sambucus nigra</i>			1	8			1					
Odlat	Kummin	<i>Carum carvi</i>							1					
Förkolnade fröer/frukter mm														
Strand	Havssäv	<i>Schoenoplectus lacustris</i>										1		
Äng	Knaggelstarr-typ	<i>Carex flava</i> -type						1			1			
	Småsäv	<i>Eleocharis/Scirpus</i> sp.		1										
Ogräs	Svinmålla-typ	<i>Chenopodium album</i> -type									1	1		
	Pilört	<i>Persicaria laphatifolia</i>		4										
	Våtarv	<i>Stellaria media</i>									1			
Insalmlat	Hasselnötskal	<i>Corylus avelana</i>			1									
	Pors	<i>Myrica gale</i>						4		1				
Odlat	Havre	<i>Avena cf. sativa</i>		52		1	2				1		2	
	Sädeskorn (ospec.) fragm	<i>Cerealium indet</i>		3			4	1	1	1			2	2
	Skalkorn	<i>Hordeum vulgare</i> ssp. <i>vulgare</i>		2	1		14	1	3	4	2		7	
	Råg	<i>Secale cereale</i>					2				1		2	
	Bröd-/klubbvete	<i>Triticum aestivum</i>											1	

Diskussion

Över lag är proverna från Universitetet 1 rika på köksavfall i form av förkolnat spannmål och benfragment. Sju av proverna är därtill mycket rika på fragment av tegel och kalkbruk. Kombinationen av köksavfall samt tegel och kalkbruk tolkas ofta som spår av spiraseringar från köksmiljöer, och det är möjligt att tolka denna lämning på detta sätt. Kanske rör det sig om raseringar från olika generationer av köksmiljöer som under lång tid legat på ungefär samma plats.

Provernas inbördes likhet till innehåll gör att de här diskuteras tematiskt efter hur de tolkats i fält.

PM 107: Morän

Moränen bestod av ett sandigt material som endast innehöll ett mycket litet fragment av träkol. Moränen verkar på denna plats relativt opåverkad av kulturella aktiviteter.

PM 108 och 118: Odlingslager

Inget av dessa lager innehöll material som direkt kan kopplas till odling och inga oförkolnade fröer kan relateras till en äldre odlingsmiljö. Bägge proverna innehåller spår av köksavfall, främst i form av förkolnat spannmål, liksom raseringsmassor i form av tegel och kalkbruk. Köksavfall är visserligen ett vanligt inslag i odlingsjordar och ett spår av hur sådant regelbundet blandats i jorden, men på denna plats är köksavfall så vanligt förekommande i jorden att det är svårt att särskilja den som odlingsrelaterad. Det kan också röra sig om odlingshorisonter som skapats i äldre raseringslager som redan från början innehållit köksavfall.

Ser vi till köksavfallet som sådant så är det anmärkningsvärt att PM108 i så hög grad domineras av havre och därtill innehåller förkolnad halm. Möjligen ser vi här spår av ett nedbrunnet magasin där havre och halm förvarats. PM 118 innehåller en bred representation av olika sädeslag. I Lund förekommer råg redan i de äldsta skedena, men sädeslaget blir vanligare under högmedeltid och framåt.

PM 110, 115 och 117 och 119: Fyllnader och utjämningslager

Samtliga av dessa fyllnadsmassor och utjämningslager utgörs huvudsakligen av äldre raseringar bestående av tegel och kalkbruk. Tre av dem 110, 115 och 117 innehåller små mängder köksavfall (PM 115 innehåller större mängder köksavfall) och består sålunda troligen av äldre raserade köksmiljöer. Två av proverna 117 och 119 innehåller fragment av koks och stenkol, en typ av bränsle som blev vanligt först från 1800-talet och framåt. Dessa två raseringar är därför av sent datum.

PM 112–114 och 116: Äldre markytor och brukslager

Innehållet i två av dessa prover, 112 och 114, särskiljer sig från övriga genom ett större inslag av oförkolade växtlämningar. Det rör sig här om hårdskaliga fröer som målla, fläder och trampört, men också, i PM 114 från den äldsta markhorisonten av en delfrukt av kryddväxten kummin. Troligtvis representerar de oförkolnade frömaterialen spår av den lokala vegetationen, både ogräsflora och näraliggande odlingar. När det gäller kumminfröet är det också möjligt att det rör sig om hushållsavfall.

Samtliga prover innehåller köksavfall, men i synnerhet gäller detta PM 113 och 116. Det är värt att notera att dessa prover inte innehåller spår av tegel och kalkbruk, och att det troligtvis inte rör sig om raseringsmaterial. Detta styrker intrycket att miljön i PM 113 och 116 har varit köksnära. I PM 113 finns spår av bryggeriavfall i form av förkolnad pors. Porsen dominerar som ölkryddor i Lund framför allt före 1300-talet.

Referenser

Cappers, R. T. J., Bekker, R. M. & Jans, J. E. A., 2012: *Digital Seed Atlas of the Netherlands*, (2nd edition). Groningen Institute of Archaeology. Groningen

Von Jacomet, S., 2006: *Identification of cereal remains from archaeological sites*. 2nd ed. IPAS Basel University, Basel

Bilaga 5. 14C analys

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet Lägerhyddsvägen 1

Postadress: Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida: <http://www.tandemlab.uu.se>

E-post: radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2024-03-04

Jens Heimdahl
Statens Historiska Museer
Arkeologerna
Instrumentvägen 19
126 53 HÄGERSTEN

Resultat av ¹⁴C datering av makrofossiler från Lund, Skåne. (p 5797)

Förbehandling av makrofossiler:

1. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
2. 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratorn förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

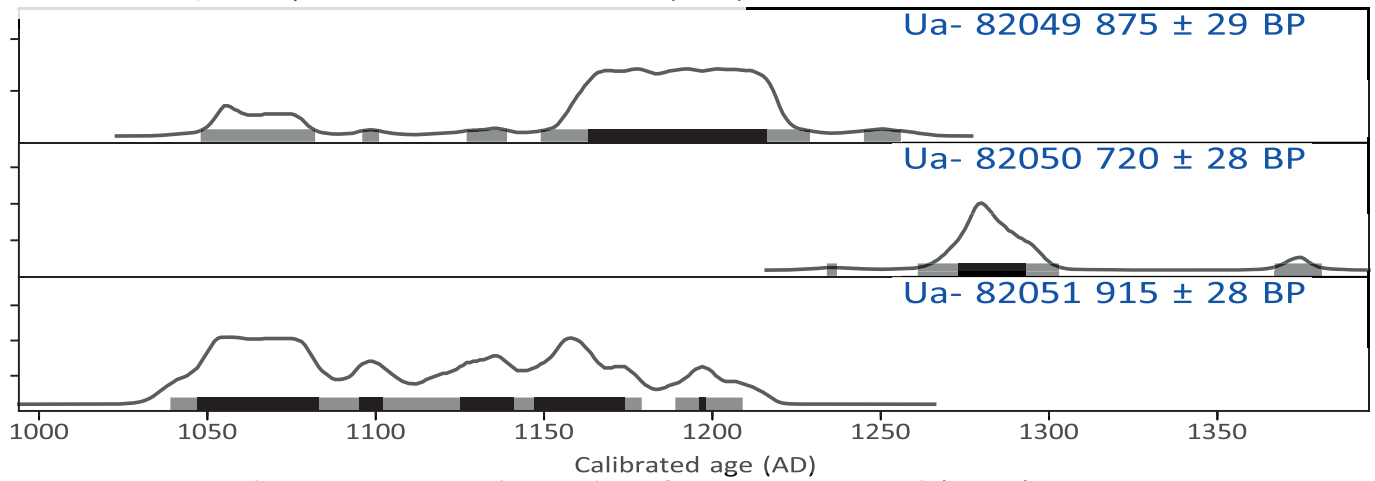
Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\text{‰}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-82049	Universitetet 1 PM 113	-25,5	875 ± 29
Ua-82050	Universitetet 1 PM 114	-26,0	720 ± 28
Ua-82051	Universitetet 1 PM 116	-23,0	915 ± 28

Med vänliga hälsningar

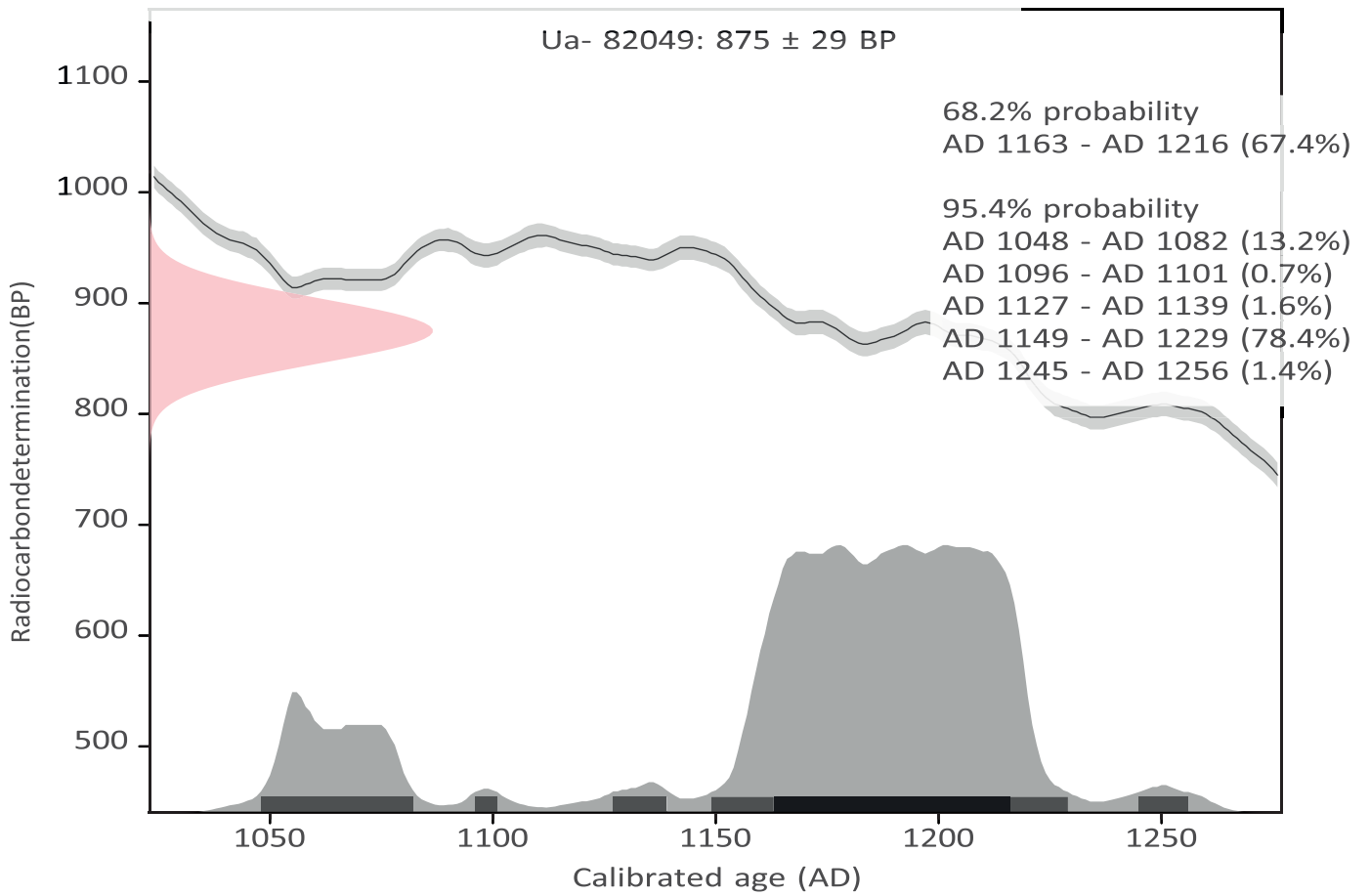
Maximilian Schmidt/Daniel Primetzhofer

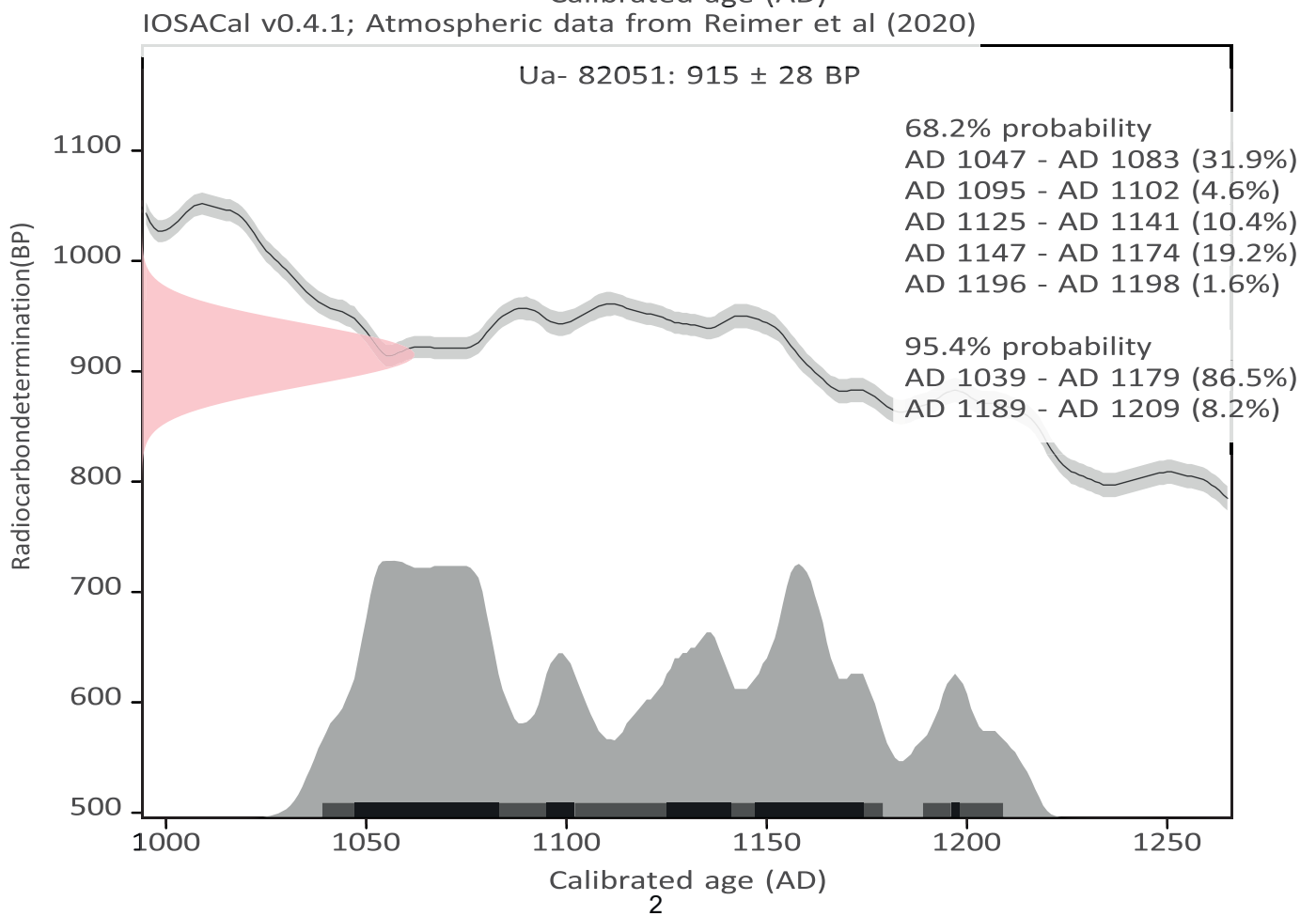
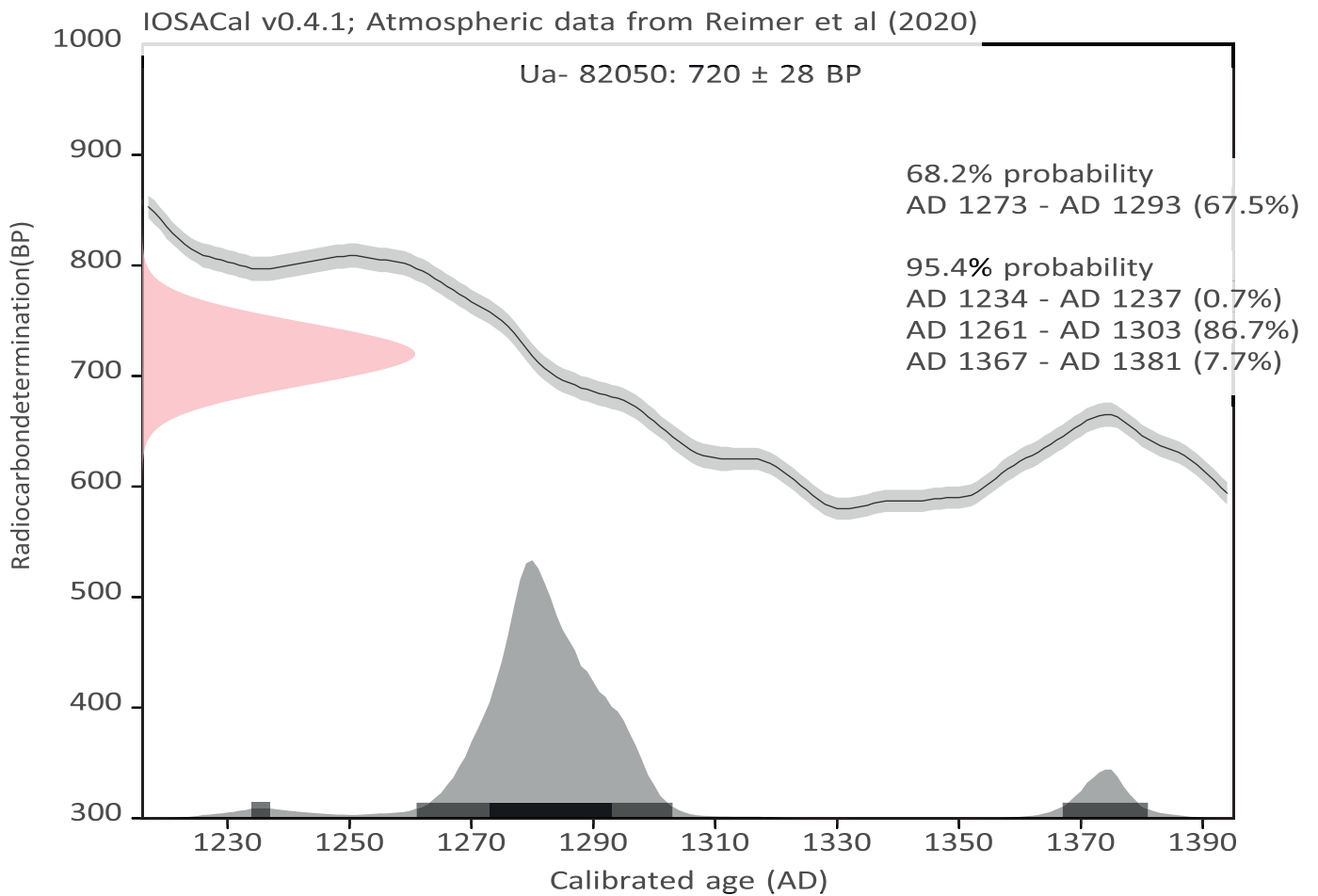
Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

2024

- 2024:1 Kv Domkyrkan 1, Lund. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll år 2022–2023. Gertie Ericsson & Aja Guldåker.
- 2024:2 Häglinge kyrka, Hässleholms kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2023 – 2024. Carita Melchert.
- 2024:3 Innerstaden 2:1, Stortorget, fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson med bidrag av Jens Heimdahl.
- 2024:4 Grynmalaren 37, Lund. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1. Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning och schaktningsövervakning 2023. Linnea Lidh.
- 2024:5 Mårtenstorget. Fornlämning L1988:5459/RAÄ Lund 73:1, Innerstaden 2:1, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk undersökning 2023. Imelda Bakunic Fridén.
- 2024:6 Fossesholm herregård. Vestfossen, Øvre Eiker kommune, Buskerud Fylke, Norge. Trädgårdsarkeologisk undersökning 2022–2023. Aja Guldåker.
- 2024:7 Universitetet 1, Kungshuset. Fornlämning RAÄ Lund 73:1/L1988:5459 Lunds stad och kommun, Skåne län. Schaktningsövervakning 2023. Sebastian Boström & Gertie Ericsson.